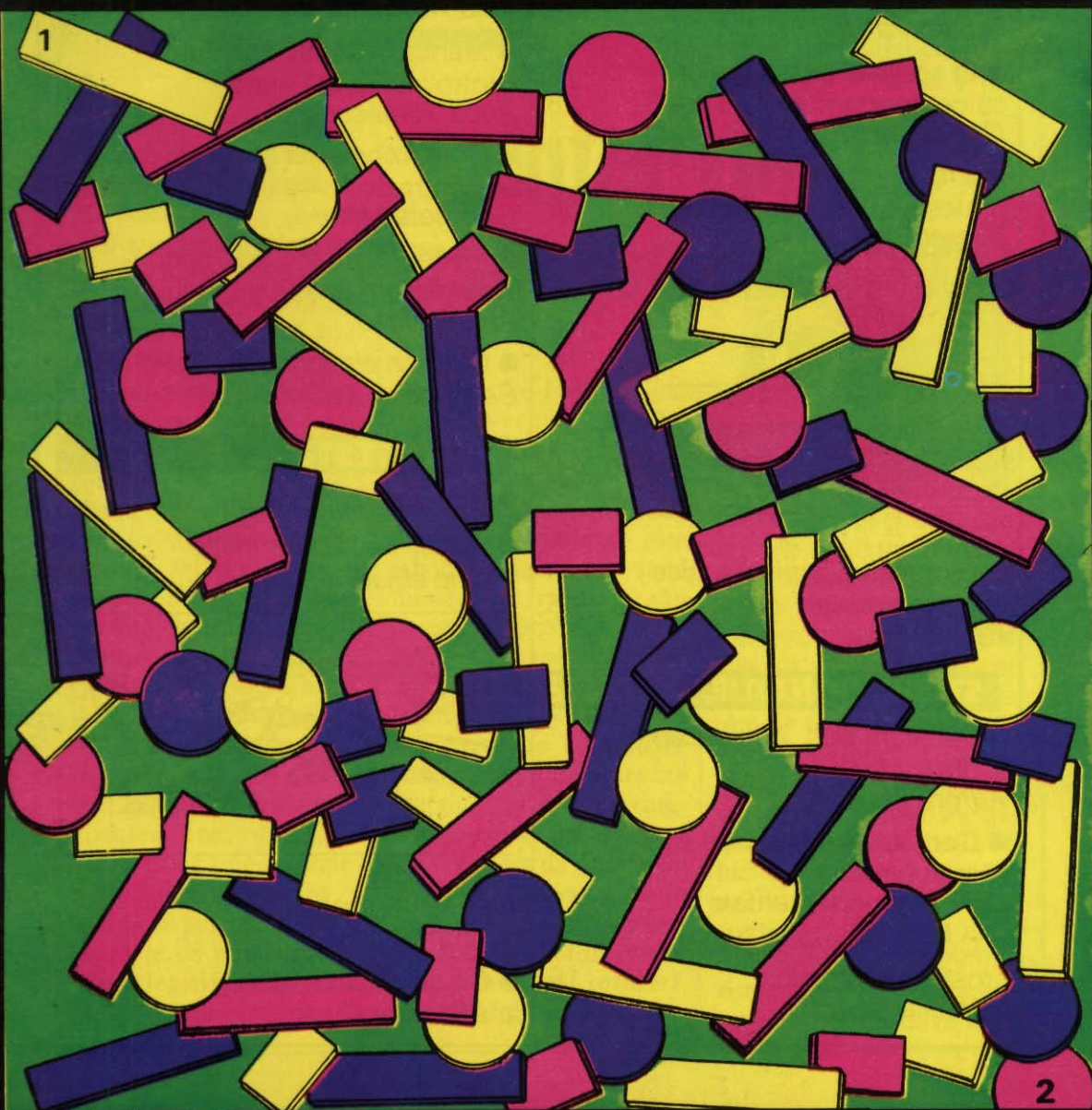

PSIHOLOGIA

SOCIETATEA
ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ S.A.

1
1995

PSIHOLOGIA

Anul V, Nr. 1 (23)

Ianuarie/Februarie 1995

SINTEZE

- Intervenția psihosociologică 1
Adrian Neculau
- Interrelația psiholog - subiect 5
Mihaela Minulescu
- Conceptele de spontaneitate și creativitate la Moreno 18
Ruxandra Chiran
- În sprijinul persoanelor cu comportament de tip A 28
Gabriel Drilea
- Erori în aprecierea profesională a subalternilor 38
Filaret Sîntion

- Dimensiunile psihologice ale înțelepciunii 46
Romița Iucu

STUDII, SONDAJE, ANCHETE

- Tăuții de Sus, adolescenții și dragostea 11
Aurora Liceanu
- Cerșetoria - atitudine socială și manifestări psihocomportamentale 13
- Comercializarea sexului: prostituția feminină 16
Camelia Neagu

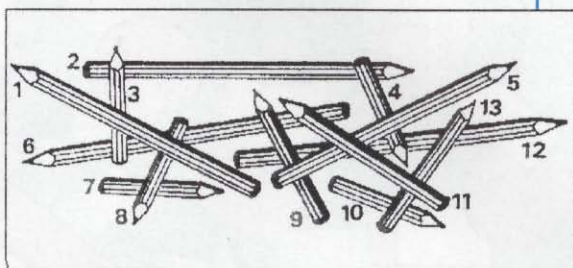
- Culoarea modernismului 48
Oana Corniță

PUNCTE DE VEDERE

- Consilierea adolescenților 8
Marius Mateș
- Autoprogramarea mentală 21
Irina Holdevici
- Munca și stresul: simțul controlului poate ajuta? 26
Anca Tomescu
- Când fizionomia și scrisul se contrazic 30
Georgeta Mihai
- Influențează stilul de conducere performanțele grupului? 36
Andra Aldea
- Cum ne alegem consilierii? 40
Sebastian Lăzăroiu

PSIHOTESTE

- Sînteți prizonierul principiilor? 10
- Puneți-vă la contribuție "micile celule cenușii" 24

- Aveți motivație pentru succes? 33
- Cît de receptiv sînteți la schimbare? 43

Cercetarea în științele sociale s-a limitat, adesea, îndeosebi în zona noastră estică, doar la analizarea și explicarea faptelor sociale, ignorându-se posibilitatea intervenției în câmpul social, lăsându-se pe seama ideologiei aplicarea practică a unor proiecte sociale. Rezultatele le cunoaștem. Orice proiect de cercetare-acțiune era impregnat ideologic, denaturat, aservit, cu un cuvânt mult utilizat astăzi: manipulat. Denaturarea conceptului de intervenție a creat atîta confuzie, încît el a fost, pentru o vreme, compromis. În cele ce urmează vom încerca "reabilitarea" sa.

toare. La nivelul subiectului, fenomenele inconștiente pot altera noțiunea de intenționalitate, acțiune deliberată, schimbare voluntară. Nu se poate ignora nici posibilitatea apariției conflictului, cu tot alaiul de violențe (psihice, morale, chiar fizice). Într-o primă definiție, noțiunea de intervenție implică, deci, cel puțin trei accepții: a) acordarea unui ajutor; b) organizarea unui câmp de securitate socială și c)

În limbile franceză și engleză, ne informează profesorul de psihologie Jean Dubost, autorul unei monografii referitoare la acest subiect, intervenția se situează între două alte elemente: între două concepte, moduri de organizare, structuri, stiluri. Contextul poate fi juridic, diplomatic, medical, militar, educativ, cuvîntul desemnează cînd un ajutor, un concurs, o mediere, o mijlocire, o influență, un tratament energetic, cînd o ingerință, o intruziune, o ocupare (armată, ideologică). Termenul, crede un alt psihosociolog francez, J. Ardoino, are o conotație ce trimite la ideea de autoritate, la actul de fundare, în virtutea unui drept, la exercitarea unei competențe. El întemeiază o poziție de putere, un raport de forțe ce pune în evidență legitimitatea unui capital socio-cultural și a

Intervenția psihosociologică

agenților ce-l implementează. Verbul evocă o intenționalitate umană. Și etimologia latină a cuvîntului este sugestivă. Relația de intervenție nu este bipolară, agentul vine între numeroase instanțe sau obiecte, el face să se modifice o stare preexistentă.

Cuvîntul intervenție este utilizat de teoreticieni în sensul de schimbare planificată, el desemnează o acțiune prin care protagoniștii participă voluntar la un proiect de schimbare deliberată. Bineînțeles, în timpul derulării procesului pot apărea forțe incontrolabile, bariere, refulări, reacții afective perturba-

coerțiție, adesea prin violență.

Termenul intervenție a început să fie utilizat de psihosociologi și de sociologi de aproximativ trei-patru decenii. Sociologul Alain Touraine (1978) îl folosește pentru a desemna "munca societății asupra ei însăși", în sensul de "sistem de acțiune istorică". Pentru Michel Crozier (1977), cuvîntul descrie strategia actorului social, modelul său de acțiune într-o organizație. Scopul agentului de intervenție, crede K.D. Benne (1956), este acela de a dezvolta sistemului-client aptitudini care să-i permită să facă

față problemelor de adaptare și de ajustare, adică dezechilibrelor cu mediul extern și dezechilibrelor interne.

Precursoři

Între aceștia, în primul rând trebuie menționat **Kurt Lewin**. Convins că științele despre om sînt chemate să rezolve conflictele sociale și să lupte contra opresiunilor, discriminărilor și prejudecăților, el a construit un sistem care să vină în ajutorul celor ce doresc să producă schimbări sociale.

Pentru a stimula voința de schimbare, el a apelat la mijloace intelectuale: caracterizarea clară a situațiilor-problemă, enunțarea într-o manieră satisfăcătoare a scopurilor, evaluarea eforturilor actorilor (adică identificarea unor criterii obiective pentru a determina progresul). Expresia **action-research** a fost utilizată de către Lewin în sensul de "**cercețare aplicată**", "**experimentare pe teren**" a unui proiect de acțiune. El a reconsiderat raportul dintre știință și acțiune, a transferat acțiunea de laborator în viață, conferindu-i o altă dimensiune: educativă, epistemologică. Comportamentul persoanei, consideră Lewin, nu poate fi izolat; el se petrece într-un câmp, depinde de un anturaj, se "construiește" (într-o manieră dinamică)

într-un context istoric, face parte dintr-un continuum. Un proiect de cooperare în mediul educativ și de ajutor social nu poate fi rupt de contextul cultural și ideologic, de modalitățile și reprezentările sociale ale populației vizate. Orice asociație voluntară trebuie să aibă în vedere posibile alianțe, complicații sau obstacole, rezistențe, opoziții. Cercetarea-acțiune ne apare, deci, ca o tentativă de a asocia științele sociale și umane la acțiunea pe care o putere o poate dezvolta în diferite sectoare ale vieții publice (politice, educative, administrative, economice). Este un nou tip de cercetare aplicată, o nouă metodologie generală a problemelor acțiunii, o praxeologie a administrării, dificil de disociat de o intervenție pedagogică. Se prezintă ca un model cultural, ca o ideologie de tip democratic, în măsura în care presupune participarea beneficiarilor și utilizează strategia asocierii de interese pentru un scop ales împreună; în măsura în care afirmă principiul antiautoritar, dezvoltă practici relaționale noi (precum dinamica grupului) și instituie șansa debaterii, negocierii, în locul directivismului și autoritarismului.

Un alt precursor care merită a fi amintit este **J.L. Moreno**, îndeosebi pentru inventarea aceluși

"**teatru al spontaneității**" care vizează terapia individuală (prin psihodramă) educativă și reeducativă (prin jocul de rol), intervenția psihosociologică în plan relațional (prin psihodramă). Cartea cea mai importantă a lui Moreno, **Who Shall Survive?** (1934), deși nu utilizează termenul lui Lewin de action-research, propune un discurs de aceeași factură: a) științele sociale convenționale au eșuat în descrierea, măsurarea și explicarea dinamicii faptului social. Disociind gândirea de acțiune, refuzînd participarea activă la schimbare, menținîndu-se într-o poziție de exterioritate, reducînd subiectul la un singur observator sau "obiect" manipulat, științele sociale academice și-au redus capacitatea de a descoperi căi noi de acțiune; b) faptele sociale, crede Moreno, trebuie tratate ca fenomene interacționale (de atracție sau de respingere) care structurează societatea și au proprietatea de autoproducere; c) populația cercetată este solicitată să participe la această acțiune comună, să-și apropie instrumentele, să producă cunoștințe despre ea însăși. Iar cercetătorul este invitat să deblocheze spontaneitatea și creativitatea subiecților, să-i ajute să interpreteze roluri noi, să se emancipeze, să se în-

scrie în acțiuni colective. Moreno propune, după cum știm, o strategie revoluționară în plan microsocial, alternativă la cunoscuta teorie marxistă a luptei de clasă.

Nu ne propunem, în continuare, să trecem în revistă toate evoluțiile pe care le-a înregistrat teoria și practica actuală a intervenției.

Din cele spuse pînă aici s-au putut deja desprinde diferitele sensuri pe care le-a avut și le practică astăzi acest tip de acțiune socială, premisă la o încercare de tipologie.

Tipuri de intervenție socială

Vom opera, mai întîi, o distincție între intervenție și formare. Cîteva criterii simple - sugerează un specialist în dinamica grupului, Jean-Claude Rouchy - permit diferențierea între acțiunea de formare și cea de intervenție. Vom constata, mai întîi, că formarea se adresează persoanelor, situate individual, în afara cadrului de muncă. Strategia formării sau perfecționării nu privește funcționarea unui grup real. **Formarea** e o acțiune care se adresează indivizilor, persoanelor situate în afara grupului sau instituției unde-și desfășoară munca. **Intervenția**, însă, privește persoana în cadrul său de muncă, formarea pentru grupuri reale, cererea de

intervenție privește echipa, un sistem organizat.

Al doilea criteriu se poate enunța în raport cu ideea de finalitate a schimbării. Toate cererile de intervenție vizează evoluția concomitentă a persoanelor și a grupurilor. Formarea privește persoana, decupată de grup, intervenția năzuiește să schimbe contextul în care evoluează actorul social. Finalitatea e evoluția persoanelor și a structurilor totodată. Nu o simplă ajustare a indivizilor la situații, ci o schimbare reciprocă, prin complementaritate, cu funcțiile, cu finalitățile grupului. O articulare, deci, a singularului și colectivului, a individualului și socialului. Toate intervențiile se situează pe această linie, implicînd fiecare persoană și grupul în ansamblul său, se referă la instanțe psihice individuale (Eu), dar și la dimensiunea colectivă, culturală și socială. În această concepție, structura nu este exterioară persoanei, scopurile nu sînt imaginate în exterior și apoi impuse grupului și individului. Fiecare persoană și grup participă la opera de construire și interiorizare a finalităților, elaborează identitatea individuală și colectivă, stabilesc normele de apartenență etc.

Se pot distinge trei tipuri de intervenție, în funcție de două criterii

simple: cererea, modul în care aceasta este formulată; alianțele de putere între consilier (cel care intervine) și persoanele din grupul asupra căruia se aționează. Acestea sînt consultața, intervenția propriu-zisă și acțiunea-cercetare.

Consultața se adresează grupurilor mici sau echipelor (echipe de ajutor social sau educative, grupuri de muncă, mici servicii, camere de cămin sau de internat). Consultantul se găsește în prezența unei persoane care vine în numele grupului, care este "delegată" pentru a negocia schimbarea stilului muncii unei echipe. El poate intra într-o stare conflictuală cu grupul, deși urmărește obiective comune. Problema majoră a consultaței este perspectiva de plasare: în interiorul sau în exteriorul grupului? Și pînă unde poate merge intervenția? Pentru că, adesea, problemele grupurilor mici, diagnosticate de către expert, sînt determinate de realitatea mai largă, de contextul în care grupul este plasat.

Care sînt obiectivele unei consultații? Iată cîteva exemple schematice:

● Un cuplu este pe cale de a divorța și solicită o consiliere conjugală care poate oferi fiecăruia dintre parteneri posibilitatea să-și exprime punctul de vedere. Se propune o nouă întîl-

nire, un timp de analiză cu ajutorul expertului.

● Un copil cu dificultăți școlare. Părinții, educatorii eșuează. Psihologul-consultant apelează atunci la teste, interviuri, jocuri. Se propune o cură terapeutică.

● Într-o organizație se semnalează conflicte între obiective, structuri greoaie, stil de autoritate care se opune inițiativei individuale. Prin interviuri, reuniuni, analize de conținut, consultantul descoperă punctele slabe și propune soluții.

● Într-un grup (atelier, grup de voluntari) se constată numeroase deficiențe. Consultantul organizează discuția cu toți membrii, îi ajută să găsească împreună soluția.

Situațiile de mai sus au în comun câteva caracteristici: a) între consultant și beneficiari se stabilește o relație (cognitivă, morală, afectivă); b) relația are la origine o problemă de tratat, o dificultate de depășit; c) consilierul aduce o competență, o experiență, o pricepere într-un domeniu pe care clientul nu o are; d) cererea de consiliere este întotdeauna o cerere de ajutor: aport de informații, asistență tehnică, contribuție la o reflecție, susținere psiho-afectivă. Competența sa îi conferă deci consilierului posibilitatea de a diagnostica și de a propune operații de remediere. Asemenea me-

dicului, el descoperă și tratează maladia (psihică, socială).

Intervenția propriu-zisă este operația de consultanță în urma unei "comenzi" formulate de o persoană sau de un grup. Specificul constă în faptul că cel care intervine este tot timpul în contact cu grupuri și persoane deosebite, el se găsește confruntat nu cu o cerere, ci cu cereri care pot fi conflictuale sau contradictorii. Aici, un rol important îl joacă sistemul de alianțe: cu cine (doar cu șefii? doar cu subalternii?) și cum va lucra cu fiecare grup sau persoană. Iată chestiuni cu care se confruntă: Cum să eviți tentativa de a manipula (constient sau nu)? Cum să tratezi posibilele conflicte? Până unde ești legitimat să intervii? Cum faci să nu confunzi planul real cu dorințele tale sau cu planul imaginar? Specialiștii în intervenție trebuie să știe că dispozitivul de analiză și intervenție nu se poate confunda cu cadrul de muncă obișnuit. El își organizează altfel spațiul și timpul, ținând seama de circumstanțe, dar - oricum - diferit de realitatea cotidiană, intervenind pe firul evenimentelor, dar evitând ritualismul sau mecanismele obsesionale care constituie modul de acțiune defensivă a analistului.

Dacă, în cazul consultanței și intervenției, spe-

cialistul răspunde unei comenzi, în cazul unui proiect de acțiune-cercetare analistul este acela care este interesat să trateze planul social. El își poate propune să "umanizeze" viața într-un spital sau azil de bătrâni, să disloce comportamentele birocratice din câmpul universitar, să amelioreze climatul într-o echipă sau organizație (școală, universitate). El întreprinde o analiză și proiectează o ameliorare, intervenind nu doar asupra aspectului relațional, dar mai ales asupra modului de structurare a spațiului interior și exterior al organizației. Cuplele acțiune-cercetare vizează atât planul cotidian, cât și tratarea în plan clinic a datelor culese, funcționarea grupurilor, realitatea psihică a membrilor instituției. Analistul denunță agravarea unei probleme, ruptura între diferitele straturi sociale, accentuarea inegalităților sociale, riscul accentuării violenței. El își propune să schimbe, să amelioreze, să mobilizeze, să depășească o situație de criză. El se instituie în instanță critică a societății, propune o dezbateră permanentă asupra rolului științelor umane în societate. ■

*Prof. dr.
Adrian NECULAU,
Universitatea
"Al. I. Cuza" Iași*

Articolul prezent se înscrie în orientarea largă a psihologiei umaniste și analitice contemporane în sensul în care este o pledoarie și o demonstrație a necesității autenticității în relația terapeutică, diferențiator față de psihanaliza clasică și contemporană: în termenii terapiei analitice a lui Carl Jung vorbim de relație umană când atitudinea EU-TU este dominată și de relația de transfer sau, mai precis, de identificare proiectivă, când cealaltă persoană este trăită/văzută inconștient ca obiect.

Ne propunem diferențierea relației terapeutice de tip analitic jungian de relația psihanalitică tradițională și de alte tipuri de terapie psihologică, prin reliefarea specificului și a mecanismelor, a scopurilor de transformare explicită, atât ale terapeutului, cât și ale celui analizat. Acest specific ne va îngădui să diferențiem, de asemenea, și metodologia de cercetare și modelare, în măsura în care vom putea defini interrelația analitică drept situație dinamică, respectiv sistem dinamic, în care principiul

Interrelația psiholog - subiect (I)

Dimensiuni ale umanului

ordinii nu mai corespunde vechii abordări deterministe prin metodele de analiză de tip linear introduse în științele naturii de către Laplace. După 1991, modelarea matematică în psihologie s-a folosit de teoria haosului, demonstrând că astfel de sisteme deschise dinamice, foarte complexe, conțin un mare grad de ordine inaparentă, dar elocventă și "frumoasă".

În relația analitică, opus celei psihanalitice, accentul se pune marcat pe relația umană, iar în psihanaliză pe transfer și pe interpretarea lui. Pentru Jung și analiștii operei acestuia funcționează o cerință care deconectează însăși temelia terapiei psihanalitice: "Nu avem nevoie de transfer, cum nu avem nevoie de proiecție" (Jung).

În situația ședinței analitice tipice, analistul și pacientul stau așezați pe scaune, față în față, cum se întâmplă în orice relație normală. Analistul este liber să relaționeze spontan față de realitatea umană a pacientului său, nu este restrâns de o anumite tehnică, își poate exprima gândurile, reacțiile, sentimen-

tele de ființă umană.

În consecință, și cel analizat, pacientul, va avea posibilitatea de a cuprinde personalitatea analistului, de a-i observa reacțiile. În mod fundamental, cei doi stau, psihologic și material, la același nivel, iar pacientul vorbește unei ființe pe care o poate vedea. Sub acest aspect, relația psihoterapeutică nu diferă de un dialog obișnuit, față în față, sau de o discuție între prieteni.

Clasica relație psihanalitică realizează și cere exact opusul, inducând o rigiditate considerată rigoare, cu scopul deliberat de a diferi în întregime de contactele sociale obișnuite: pacientul este cel care stă pe canapea și se supune regulilor stricte ale asociației libere; este forțat să adopte poziția de copil pus în pat de către părinte pentru că reminiscențele copilăriei sînt considerate a fi cele mai importante conținuturi de adus în lumină. Analistul nu trebuie văzut. El se situează în rolul de părinte/frate, redus la condiția de "obiect" din trecutul pacientului. Proiecțiile pacientului sînt interpre-

tate ca transferuri și/sau rezistențe și sînt relaționate reductiv și unic cu trăiri/experiențe din trecutul pacientului.

În consecință, analistul învață o tehnică de manipulare a transferului și rezistenței și se protejează de o implicare mai profundă, de o relație autentică cu subiectul.

Deși fenomenele de transfer există într-o anumită măsură în orice relație, termenul tehnic de transfer se referă la proiecțiile direcționate către analist. Contratransferul este termenul utilizat în descrierea proiecțiilor inconștiente ale analistului asupra celui analizat. Termenul analitic jungian de proiecție activă acoperă o realitate nu a inconștientului, ci a conștiinței: analistul activ și conștient intră în interioritatea/situația internă a celeilalte persoane (opus proiecției pasive).

Modelul jungian explică mecanismele în termenii unei relații dinamice de reciprocă transformare, în care analistul nu pornește înarmat cu unele conținuturi universal valabile, deci aplicabile oricărei ființe umane, ci ab initio acordă celui alt, implicit lui însuși, șansa de a fi unic. Multitudinea de vectori în relația analitică este descrisă de Mario Jacobi în 1984 (vezi schema alăturată).

Această relație funcționează izomorf la mai

multe niveluri între cele patru realități obiective ale celor două ființe umane.

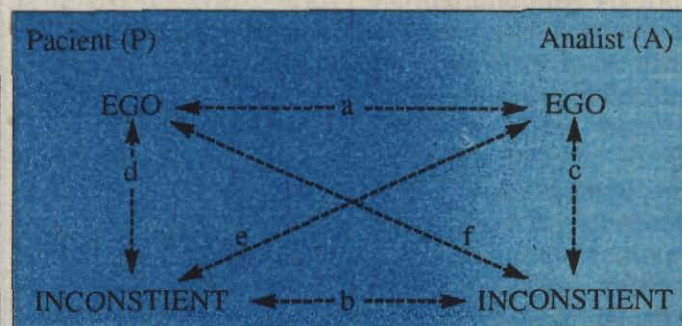
Linia a indică relația conștient, în care A și P sînt de acord să coopereze, să discute dificultățile lui P. Inconștientul lui P reacționează față de A, reacție descrisă în linia e: P exprimă față de A emoții mai mult sau mai puțin intense, care aparțin nu lui A, ci sînt fundamentale trăirile exclusive ale lui P. A are posibilitatea de a intra într-o anumită măsură în inconștientul lui P prin proiecție activă, empatie, găsindu-și un drum în viața emoțională și în fanteziile lui P.

A dorește să stabilească o relație atît cu Ego-ul, cît și cu inconștientul lui P - liniile a și e - și îl ajută pe P să intre în contact cu propriul lui inconștient; de fapt, A nu poate interpreta nici un vis, nici un material simbolic subiectiv care aparține lui P atîta vreme cît nu a intrat în întreaga situație a lui P: conflicte, legături și compensații între Ego-ul conștient și inconștientul lui P.

A are și el diferite sentimente și gânduri subiective față de P; A trebuie să fie atent mai ales la apariția unor judecăți mentale de tipul lui "ar trebui", care în fapt acoperă intervenția în relația proprie cu subiectul proiecțiilor: P "ar trebui" să fie diferit de ceea ce este pur și simplu pentru a se potivi cu imaginea pe care o are inconștient despre el analistul.

Pericolul major recunoscut de psihologia analitică este că interpretările și evaluările materialului lui P să se bazeze pe sentimentele și percepțiile lui A, nu pe realitatea psihică a lui P: A proiectează propriul inconștient (conținuturi inconștiente) asupra lui P. Acest fapt apare în model în linia relațională f. Acest pericol, intuit și explicat apoi de Jung, a făcut ca atît în psihanaliză cît și în terapia analitică să se introducă analizele formative.

De asemenea, A își cultivă o abilitate, o atitudine de continuă problematizare, prin care se opune constant propriilor proiecții:

problematizarea propriului punct de vedere, a reacțiilor sale, a sentimentelor, emoțiilor, de fiecare dată, în orice situație nouă, fără însă a-și pierde spontaneitatea.

Procesul analitic implică, în aceeași măsură, pe A și P. A trebuie să fie conștient de propriile impulsuri (de exemplu, nevoia sa incoștientă de a fi părinte - mamă/tată), pentru a le putea avea sub control și a nu încerca satisfacerea acestor trebuințe incoștiente prin relația analitică. Linia c a modelului este foarte specifică și semnificativă în relația analitică a lui Jung.

Relațiile dintre incoștientul lui P și incoștientul lui A - linia b a modelului - reprezintă acei factori care rămân în fundal, necunoscuți ambilor parteneri și furnizează relația de identitate (participare mistică) sau "stare de identitate", respectiv aria incoștientului comun ambilor parteneri.

Pentru A devine vitală capacitatea sa de a fi conștient: de a ști că astfel de arii există întotdeauna și trebuie să caute orice semn care ar putea indica funcționarea acestei realități obiective, dar necunoscute. De exemplu, ambii parteneri pot să activeze același arhetip, aceeași tendință bazală, deci să se identifice incoștient cu ea și incoștient să acționeze îm-

preună (amândoi) conform acesteia (întrupând-o).

De exemplu, arhetipul vindecătorului divin . A, într-o formă sau alta, este întotdeauna influențat de pledoaria lui P pentru ajutor, iar arhetipul vindecătorului poate fi rapid constelat - intrarea lui în acțiune activează conținuturile într-un mod specific. Când vrem să ajutăm putem acționa prea mult sugerind lucruri care l-ar putea face pe pacient să se simtă mai bine; de exemplu, faptul că ar trebui să picteze, să-și părăsească slujba angosantă, să plece de lângă mamă etc. Adesea însă nu, și atunci A fie îl blamează pe P pentru atitudinea nepotrivită față de terapie, fie se poate autoculpabiliza în legătură cu capacitatea sa de analist, când simte că nu știe cum să-l ajute pe P.

În relația analitică orice analist știe că nu este treaba lui, nu este menirea lui de a da ajutor

Ajutorul poate veni doar dintr-o transformare a

atitudinii lui P, transformare care se poate obține doar în măsura în care relația Ego - incoștient este corectă, ajuge să fie corectă.

Dacă A este incoștient prins în arhetipul vindecătorului, ceea ce va acționa, în primul rând, în datele și interpretările sale va fi propria sa subiectivitate; această trebuință emoțională de a ajuta își va cere satisfacerea.

Influențele și seducțiile de orice tip pot avea loc în aria incoștientului "reciproc". Relația mamă - copil, tată - copil este cel mai adesea constelată (trebuința lui A de a proteja poate conduce pe P la o atitudine de dependență copilărească și invers). Intervine astfel, de-a lungul liniei b necontrolate, o fuziune între trebuințele incoștiente și fanteziile lui A și ale lui P. ■

Lector dr.
Mihaela MINULESCU,
Universitatea București

A apărut volumul
"Copiii supradotați"
de Mihai Jigău,
editat de Societatea
"Știință & Tehnică".

Relații la telefoanele:
617 72 44 sau 617 58 33

Consilierea adolescenților

Adolescența este o perioadă dificilă, atât din punct de vedere biologic, cât și psihologic. Tînărul se confruntă în această perioadă cu schimbări fizice și fiziologice importante și, o dată cu acestea, și cu schimbarea imaginii de sine, care interacționează cu tendința adolescentului de a se autodefini. Această "creere" de identitate se face, adesea, prin opoziția față de imaginea adultului și adoptarea unor norme prezente la ceilalți tineri din aceeași generație. Acest proces nu rămîne întotdeauna fără urmări: este marcat frecvent de crize care, uneori, pot lua forme îngrijorătoare.

Medicii pediatri, psihiatrii, psihologii sînt nevoiți astfel să recunoască faptul că, în majoritatea cazurilor, adolescenții - atunci cînd au probleme - apelează mai degrabă la ajutorul celor de o vîrstă cu ei decît la servicii de specialitate instituționalizate. Această observație a dus la ideea necesității unei asistențe specializate oferite de adolescenți pentru adolescenți. Acest tip de consiliere

"adolescenți pentru adolescenți" s-a dezvoltat rapid în țările anglofone, sub denumirea de "peer counseling", care se practică în școli, colegii și universități.

Consilierea făcută de către adolescenți are două forme de bază: **consilierea "față în față"** și **consilierea prin telefon**. Fiecare dintre aceste două forme are avantajele ei. Consilierea prin telefon oferă o accesibilitate sporită consilierului și asigură, totodată, anonimatul persoanei care apelează. Consilierea "față în față" este mai profundă, permite o abordare mai extinsă a problemelor, fără a exclude confidențialitatea, care este la fel de importantă în ambele situații. Cele două forme nu se exclud reciproc. Sînt numeroase cazurile în care aceste modalități de abordare se combină.

Tinerii care se află în postura de consilier urmează o pregătire specială, sub conducerea unor specialiști (psihiatri, psihologi și consilieri adolescenți care au deja experiență), de-a lungul unui program de 66 de ore. În acest pro-

gram de instruire ei sînt pregătiți să trateze cu alți adolescenți probleme cum ar fi: relațiile dintre prieteni, relațiile părinți - copii, sexualitatea, sinuciderea, abuzul de alcool sau de droguri, problemele de sănătate mentală, problemele spirituale. Această instruire ia forma unor seminarii, în care jocurile de rol au o pondere însemnată, alături de discuțiile de grup și prelegeri. Adolescenții care urmează aceste cursuri sînt elevi în ultimele clase de liceu și studenți ai unor facultăți de cele mai diferite profile.

La noi în țară, în cele cîteva centre recent deschise la București, Cluj, Iași se practică deocamdată doar consilierea "față în față". Tinerii care acordă asistență în aceste cabinete sînt în legătură cu serviciile de specialitate, cu care uneori se impune colaborarea și care, în același timp, asigură supervizarea activității lor.

Experiența pe care am dobîndit-o ne permite să detaliem cîteva aspecte pe care le considerăm importante.

Consilierea are două reguli importante: "**Nu da sfaturi!**" și "**Nu judeca pe celălalt!**". Evitarea acordării unor sfaturi nu înseamnă situarea consilierului în postura unei "benzi de magnetofon", ci mai degrabă în postura unui prieten care să te

ajute să-ți găsești singur soluția, iar atitudinea de lipsă a criticii nu înseamnă neimplicarea în problemă, ci sporirea încrederii persoanei consiliate în consilier, precum și în propriile decizii.

Un consilier pentru adolescenți este, în primul rând, un bun ascultător al problemelor celui alt. Nu un ascultător pasiv aflat pe scaunul din fața dumneavoastră, ci un prieten care și-a însușit tehnici care vă pot ajuta să găsiți o soluție la problema pe care o aveți. Aceste tehnici sînt eficiente numai atunci cînd persoanele care le practică au anumite calități și disponibilități de deschidere sufletească.

Între cele mai importante tehnici se numără: ascultarea empatică, acordarea unui suport psihic eficient, tehnica de a pune întrebări, confruntarea, exprimarea propriilor sentimente față de problema pusă, capacitatea de sinteză a problemelor și tehnica luării deciziilor.

Acordarea unui suport psihic eficient constă în adoptarea unei poziții și a unui comportament nonverbal care să spună celui alt: "Tu ești important!". În cadrul acestui comportament nonverbal contactul vizual și gestică sînt foarte importante.

Ascultarea empatică ține să arate interlocutorului că este în centrul aten-

ției noastre și noi încercăm să-i înțelegem sentimentele. Această asigurare prin care interlocutorul devine sigur de faptul că el este ascultat îl va face să se deschidă și mai mult față de noi, să realizeze un bun catharsis și să-și privească mai încrezător șansele de rezolvare a problemei.

Punerea întrebărilor nu presupune un interogatoriu, ci mai degrabă lansarea unor întrebări care să se refere în special la descrierea sentimentelor, trăirilor pe care persoana consiliată le are față de problema sa, față de noi și față de el însuși.

A-ți clarifica sentimentele legate de o anumită problemă înseamnă a o rezolva pe jumătate. De aceea, o altă poziție față de aceeași problemă poate ajuta la limpezirea propriei atitudini. Părerea consilierului vizavi de problema pusă este mult mai valoroasă dacă se exprimă sub forma: "Sentimentul pe care problema ta mi-l provoacă este...", decît dacă apare sub forma "Părerea mea este că ar trebui să faci...". Aceasta deoarece persoana consiliată trebuie mai întîi să-și clarifice sentimentele față de problema pusă și abia apoi să adopte o soluție. Este important să evităm formularea unor soluții chiar și atunci cînd avem convingerea că ele sînt cele mai bune sau în situația în care ni se cer so-

luții. Acest lucru nu este întotdeauna ușor de rezolvat.

Pentru a realiza această clarificare, uneori este necesară o punere a persoanei față în față cu afirmațiile sale anterioare, cu afirmațiile altora referitoare la el, dar mai ales punerea față în față cu propriul comportament. Această tehnică, deosebit de dificilă este însă de o mare eficiență. Momentul confruntării persoanei consiliate cu imaginea sa poate constitui momentul apropierei de o soluție adecvată.

În procesul luării unei decizii, consilierul poate juca un rol important prin lărgirea spectrului de decizii posibile și cîntărirea mai adîncă a acestora.

Dacă soluția nu a fost găsită la prima întîlnire, rolul consilierului este acela de a face persoana consiliată să se simtă bine discutînd problema și să aibă speranța că vor apărea soluții în viitor.

Rolul consilierului poate fi asemănat cu cel al unui antrenor care poate alergera umăr la umăr cu elevul său pentru a-l ajuta să-și îmbogățească performanțele, dar niciodată nu va putea alergera în locul concurentului. ■

*Marius MATEȘ,
student, Universitatea
"Babeș-Bolyai"
Cluj-Napoca*

A face compromisuri este pentru unii cel mai bun mod de a ajunge la scopul dorit. Alții, puțin mai încăpăținați, refuză sistematic de a-și schimba părerea. Dumneavoastră de care parte vă situați?

1. Ce gen de fotografie vă trezește mai mult nostalgia?

a) o fotografie cu un vapor cu aburi, acționat cu zbuturi, cu câțiva turiști pe punte;

b) o fotografie cu o locomotivă cu aburi, în mijlocul unui câmp cu mărăcini.

2. Ce mijloc de transport preferați?

a) vaporul;

b) trenul.

3. În timpul unei discuții animate ajungeți să întrerupeți pe cineva care vă contrazice?

a) nu;

b) deseori;

c) da, dacă subiectul abordat mă ține cu sufletul la gură.

4. Ce obiect considerați că vă este indispensabil?

a) ceasul;

b) agenda;

c) batista.

5. Știrile de la radio și de la televizor sînt importante pentru dumneavoastră?

a) sînt indispensabile;

b) sînt importante;

Sînteți prizonierul principiilor?

c) deloc, pot trăi cu ușurință fără să le ascult.

6. Aveți tendința să-l lăsați să aștepte pe corespondentul dumneavoastră care tocmai v-a trimis o scrisoare?

a) da;

b) depinde de corespondent;

c) nu, îi răspund imediat.

7. Ați cumpărat o haină prea mare, ați dori să o schimbați, dar nu mai aveți bonul. Încercați totuși să vorbiți cu vânzătoarea?

a) da;

b) nu.

8. Un coleg refuză totdeauna să salute. Cum reacționați?

a) îl ignor;

b) îl socotesc distrat;

c) îl salut pe un ton ironic.

9. Ce simbolizează o fotografie reprezentînd un podeț lung, cu o arcadă din piatră în planul îndepărtat?

a) onestitate;

b) impas.

Pe baza tabelului calculați-vă punctajul.

Interpretarea rezultatelor

• Sub 10 puncte. Vă opuneți la tot ceea ce pare să vă constrîngă. În cursul

	Răspuns		
	a	b	c
1	4	1	-
2	4	1	-
3	0	4	2
4	4	2	0
5	4	2	0
6	0	2	4
7	1	4	-
8	0	4	2
9	4	1	-

unei discuții, atunci cînd vi se cere părerea, oferiți în loc de răspuns un surîs gentil, detașat. Totuși, în sufletul dumneavoastră aveți unele certitudini. Numai că vă este teamă să le exprimați și să luptați pentru ele. Veți fi însă mai respectat dacă ați recunoaște că și dumneavoastră aveți unele principii.

● De la 11 la 20 de puncte. Aveți obiceiul de a intra în discuție fără încetare, mai ales cînd este vorba de propriile principii. Aveți totodată regretabila tendință de a crede că aceia care nu o fac sînt prea rigizi, meschini și fără reflexe. Sînteți atașat

(Continuare în pag. 20)

Traducere și adaptare:
Corneliu C. TOCAN,
Iulia DUMITRIU

Cu toți știm cât de greu le este părinților să conceapă că timpul trece și copiii lor cresc. Unii spun că am putea vedea în aceasta și un refuz al părinților de a admite propria lor îmbătrânire. Poate că este puțin adevăr în acest lucru. Este, însă, foarte adevărat că părinții evită să-și ajute copiii exact la vîrstă la care aceștia au mai mare nevoie ca oricînd de sprijin. Adolescenții caută să se definească, să se înțeleagă pe fondul presiunilor celor din jur. Psihologic, se spune că la vîrstă adolescenței, identitatea este în curs de formare. Unii cercetători admit existența unui complex identitar, format din subentități referitoare la rolurile cu care se confruntă adolescenții: rolul de fiu/fiică, soră/frate, fată/băiat etc.

Societatea de Educație Contraceptivă și Sexuală (SECS) a inițiat, în urmă cu doi ani, vizite la penitenciarul Tăuții

acești minori pentru a treia oară. De fiecare dată, prima zi se desfășoară mai mult sub semnul eșecului. Minorii sînt rezervați, pu-

speriat și neajutorat. Dar, mai ales, respins de toți.

De data aceasta, majoritatea discuțiilor s-au purtat în jurul violului. După ce s-au prezentat materiale video, însoțite de informații privind personalitatea ofensatorului, diferențele interculturale exprimate în aspectele legale – de pildă, la Luxemburg, violul este sancționat social cu o detenție de maximum cinci ani, în timp ce în Cipru detenția durează toată viața, iar în Polonia violul este considerat ca atare numai dacă are loc în grup și se însoțește de lezare fizică gravă –, minorii deținuți au încercat să se transpună în locul vic-

Tăuții de Sus, adolescenții și dragostea

de Sus, aflat la marginea Municipiului Baia Mare, Maramureș, unde se află, pe lângă bărbați și femei, și deținuți minori. Scopul acestor vizite este nu numai de a le furniza informații și cunoștințe despre viața de relație, de cuplu, contracepție, boli cu transmitere sexuală, dar și de a discuta cu ei probleme atît de des găsite în paginile ziarelor: agresiunea sexuală, violul, incestul, tîlhăria etc. Am fost la Tăuții de Sus pentru a întîlni

știn comunicativi, arborînd o atitudine de suspiciune și formalism. Ei par impenetrabili. Prima zi, deci, este mai mult deprimantă decît optimistă. Dar de fiecare dată, a doua zi lucrurile se schimbă radical. Distanța dispare, ei se deschid, se discută mult mai mult decît îți propui, se ating probleme de familie, se fac confesiuni și, în cele din urmă, toți participă la o dramă personală față de care cel ce o trăiește se arată așa cum este de fapt,

timei, să conștientizeze ideea de abuz, de utilizare a celui alt prin încălcarea voinței și dorinței. Unul dintre băieți, trecînd peste rușine, a mărturisit dorința de a i se lămuri unele lucruri, ca de pildă de ce victima – care se pare, după spusele lui, l-a șantajat cu un apartament, iar pe colegul lui cu o mașină – nu a rămas însărcinată. Unii băieți, dar foarte puțini, declarau că au vorbit cîte ceva cu tații lor, dar doar despre cum să nu

Foto: Valeriu Tanasoff

ajungă tați la rîndul lor și cum să facă să nu se contamineze de diferite boli. Majoritatea știau despre SIDA, dar doar doi știau ce este incestul. Ignoranța era evidentă, dar tot evidentă era și dorința lor de a cunoaște problematica sexualității, a problemelor pe care le ridică dragostea și viața de cuplu.

Discuțiile cu domnul Suci Gheorghe, comandantul penitenciarului, au fost revelatorii. Mulți minori provin din medii defavorizante – familii de infractori –, alții se află în penitenciar pentru că, negăsind sprijin în familie,

își găsesc prieteni nepotrivii care, datorită spiritului critic imatur propriu vârstei lor, au o influență nefastă asupra dezvoltării lor morale. De multe ori, părinții, prin indiferență, oboseală, absență sau incultură, reușesc să-și transforme copiii în adevărați străini. Alteori, ei chiar greșesc. Așa s-a întîmplat cu M.B., provenit dintr-un mediu bun, de oameni respectabili și care, după fiecare eliberare, la cîteva luni, revine în penitenciar. Este un tînr foarte prezentabil, cultivat, dar în același timp arogant și cinic. Domnul comandant ne spune că la

vîrsta ultimelor clase de liceu avea un anturaj dezavantajos și că împreună cu prietenii cutreiera cîrciumile. Făcea gălăgie, spargea pahare. Toate aceste escapade se sfîrșeau cu apariția mamei, care plătea și-și lua "puiul" acasă. Evident, el nu era niciodată vinovat. Să mai spunem că mama, acum decedată, era profesoară?

(Continuare în pag. 15)

Dr. Aurora LIICEANU,
Institutul de Psihologie
al Academiei Române

CERȘETORIA

atitudine socială și manifestări
psihocomportamentale

Foto: Valeriu Tanasoff

Plecînd de la observa-
rea creșterii în am-
ploare și intensitate a
fenomenului cerșetoriei,
acest studiu, realizat pe
raza Municipiului Bucu-
rești, a avut două obiective:

- evidențierea imaginii
fenomenului cerșetoriei la
nivelul opiniei publice
bucureștene;

- cunoașterea directă a
cerșetorilor.

Imaginea fenomenului
cerșetoriei în opinia publi-
că bucureșteană a fost stu-
diată în următoarele di-
recții:

- surprinderea cauze-
lor cerșetoriei ca fenomen
social;

- atitudinea față de fe-
nomenul ca atare și o scală
a distanței sociale față de
cerșetori ca indivizi;

- evidențierea unor
direcții de intervenție, în
sensul diminuării acestui
fenomen.

Abordarea directă a
cerșetorilor s-a realizat în
scopul surprinderii cauze-
lor ce au condus la decizia
de a cerși.

În investigarea imaginii
cerșetoriei am folosit un
chestionar de opinie apli-
cat pe un eșantion de 232
subiecți, structurați în
funcție de următorii factori
de discriminare: vîrstă,
sex, studii. În general, am
apelat la persoane binevo-
itoare întîlnite în apro-
pierea cerșetorilor, astfel
că nu am ținut seama de
ponderea fiecărei categorii
statistice în populația de

bază (populația Muni-
cipiului București). În apli-
carea chestionarului am
constatat că, deși impactul
cu fenomenul cerșetoriei
este inevitabil pentru bu-
cureșteni, cei chestionați
s-au arătat surprinși de
punerea unei astfel de pro-
bleme.

În construirea și aplica-
rea chestionarului de opi-
nie am plecat de la supozi-
ția existenței unei imagini
nefavorabile asupra cerșe-
toriei. Pentru realizarea
dialogului cu cerșetorii am
aplicat metoda interviului
pe un eșantion de 84 de
cerșetori, urmărind să sur-
prindem următorii factori:

- forma cerșitului, dis-
tingînd trei forme: clasică
(întinsul mîinii și eventual
implorarea milei trecăto-
rilor); expunerea unui han-
dicap fizic sau psihic (si-
mulat sau nu); cerșitul sub
forma ofertei de servicii
(de exemplu, spălatul par-
brizelor);

- categoria de vîrstă:
copii, adulți, bătrîni, cu
mențiunea că de copii
ne-am ocupat mai puțin,
aceștia constituind o cate-
gorie aparte ce a făcut su-
biectul multor studii în
ultima perioadă.

În construirea ghidului
de interviu am avut în ve-
dere atît cauzele care au
stat la baza deciziei de a
cerși, cauze care sînt de
natură economică și cul-
turală, dar și faptul că cer-
șetorii nu acceptă inter-
venția externă în vederea

schimbării situației lor
actuale.

În realizarea interviului
am întîlnit numeroase difi-
cultăți de abordare a cer-
șetorilor, dificultăți constînd, în general, într-un
grad destul de crescut de
susceptibilitate din partea
acestora și într-o destul de
dificilă înțelegere a pro-
blemelor puse în discuție.

Studiul pe care l-am
realizat a condus la urmă-
toarele concluzii:

- La nivelul opiniei
publice bucureștene există
o imagine nefavorabilă a
fenomenului cerșetoriei,
corelată cu sentimente de
milă față de cerșetori ca
persoane. În acest sens s-a
putut observa dorința ma-
nifestă a celor chestionați
de a se interveni în vede-
rea schimbării situației
cerșetorilor. Subliniem “a
se interveni”, pentru că
majoritatea celor chestio-
nați vedeau intervenția ca
venind din partea statului
sau a unor instituții “spe-
cializate” (biserica etc.).

- Deși din analiza re-
zultatelor chestionarului de
opinie a reieșit că princi-
palele cauze ce stau la ba-
za cerșetoriei, ca fenomen
social, sînt de natură eco-
nomică, din discuțiile cu
cerșetorii și din observarea
metodică a stilului de viață
al acestora am putut dedu-
ce că principala cauză este
decizia personală favo-
rizată de următorii factori:

- * transmiterea culturală
a unor modele psihocom-

portamentale, atât pe verticală (de la o generație la alta), cât și pe orizontală (la nivelul aceleiași generații);

* un foarte scăzut nivel educațional;

* situație economică precară.

● Statutul economic reprezintă doar un factor favorizant în luarea deciziei de a cerși, nicidecum o cauză. În acest sens putem lua ca argument existența în București a unui număr destul de însemnat de bătrâni care, deși nu au resursele necesare unui trai decent, nu și-au însușit modelul psihocomportamental specific cerșetorilor.

Avînd în vedere faptul că acest studiu este prima abordare a fenomenului cerșetoriei la nivelul Municipiului București, nu se dorește o explicare a cauzelor acestuia, ci doar o introducere în problematica sa, foarte complexă de altfel, concluziile studiului de față putînd fi luate drept ipoteze pentru alte studii. ■

Acest studiu a fost realizat de un grup de studenți de la Facultatea de Psihologie a Universității Independente "Titu Maiorescu":
Mirela BEZMEA,
Bogdan-Sebastian CUC,
Emilia DRĂGAN,
Mihaela MIREA,
Ileana ZLOTA

Tăuții de Sus, adolescenții și dragostea

(Urmare din pag. 12)

Domnul comandant Suciu ne mai spune că aproape toți părinții care-și vizitează copiii susțin că aceștia nu sînt de vină cu nimic sau aproape cu nimic. Prietenii poartă vina, chiar dacă copilul lor se dovedește a fi "capul", cel cu idei. Să fie oare atât de mare subiectivismul părinților?

Un tînăr slab, ușor flegmatic și cu un aspect vulnerabil, a simțit nevoia să spună cum a ajuns să ucidă un om. Era pentru el un început de zi obișnuită și nu prea avea ce face. Mama i-a spus să plece de acasă că nu aduce bani, că stă pe capul ei ca un trîntor, că-i va spune tatălui lui să-l bată și să-l alunge. Cu o zi înainte, un vecin chemase poliția, susținînd că el îi furase o geantă diplomat. Dovezi nu existau, dar tînărul se simțise foarte jignit de bănuială. Plecînd de acasă, se întîlnește pe drum cu un "prieten"; au băut împreună și i-a venit ideea să-l bată pe vecin. S-a lăudat chiar că l-ar omorî. Și-a lăsat prietenul la cîrciumă și s-a dus să-l bată. A zis că este poliția pentru a i se deschi-

de ușa. Vecinul a deschis și s-a ales cu o bătaie cumplită. Plecînd, și-a întîlnit prietenul și s-a gîndit că s-a lăudat mai mult decît trebuia. Deci, se simțea obligat să se întorcă și să-și omoare vecinul. Ceea ce a și făcut. L-a rugat pe prieten să sune și să spună că este el – se cunoșteau –, după care și-a dat vecinul cu capul de ciment pînă la ucis. Cine era de vină? Ce înlănțuire nefericită de fapte a făcut ca acest tînăr cu aspect atît de blînd să aibă pe conștiință moartea unui om, tînăr și el? Cum va arăta viața lui și cine va gîndi dacă nu cumva, la această dramă, nu au contribuit și mama și "prietenul" său?

Faptele sînt însă fapte. Dar toți ar trebui să ne gîndim dacă nu cumva, crescînd, copiii au momente în viață în care au nevoie, chiar foarte mare nevoie, de a avea pe cineva alături de ei. Poate că astfel greșelile lor n-ar mai fi atît de mari. Poate că este adevărat că cineva acolo, sus, ne iubește. Dar, cineva acasă trebuie sigur să te iubească. Altfel?! ■

Nu există nici o definiție precisă a prostituției, dar soluția optimă ar fi o definiție operațională, cu care majoritatea ar putea fi de acord. O astfel de definiție ar fi aceasta: "o prostituată este o persoană care se angajează în activități sexuale cu diverși indivizi și cu care aceasta nu a avut sau nu are relații afective, ci o face pentru bani sau alte bunuri, care îi sînt oferite înainte sau după actul sexual".

In literatura de specialitate occidentală există numeroase studii consacrate comportamentului sexual deviant și implicațiilor pe care acesta le are asupra dezvoltării comunității respective. Deși societatea românească se confruntă cu amploarea unor fenomene ca prostituția sau homosexualitatea, literatura de specialitate nu conține prea multe referiri la acestea. Datorită acestui motiv, cât și necesității de a se constitui o strategie de control a fenomenului, am încercat să sesizăm câteva aspecte caracteristice acestui tip de comportament în țara noastră.

În desfășurarea investigației am utilizat o strategie

Comercializarea sexului: prostituția feminină

psihodiagnostică incluzînd teste proiective de personalitate Lüscher și Szondi. Acestea au fost aplicate asupra unui lot de 16 tinere care practicau prostituția într-o formă mai mult sau mai puțin voalată. Desigur, pentru obținerea unor concluzii semnificative ar fi fost necesară aplicarea testelor pe un lot mai mare de subiecți. Lotul fiind restrîns, am fost obligată la un studiu cazuistic intensiv, cu protocoale individuale.

Am încercat să observ conduita de rol a prostituatei, a tinerei care, dintr-un motiv sau altul, ajunge în situația de a face din prostituție o meserie.

Obiectivele investigației au fost:

- teoretice, referindu-se la studiul personologic și psihosocial (modificări de rol consecutive statutului de prostituată);

- practice, care rezidă în propunerea de soluții și orientări psiho-educative și socio-legislative privind fenomenul deviației comportamentului sexual prin prisma consecințelor socio-patogene.

Am plecat de la ipoteza că nucleul comportamentului sexual deviant de tipul prostituției constă în distorsiunea afectivă și

criza de identitate afectiv-sexuală, care conduc la opțiunea și exercitarea rolului psihosocial specific de prostituată.

Rezultatele aplicării celor două teste proiective de personalitate au fost integrate și prelucrate sub forma unor protocoale individuale, după care am încercat schițarea unui profil psihologic al grupului investigat. Din ambele teste s-a conturat imaginea unor persoane cu mari frustrări afective pe care încearcă să le înlăture, dar într-un mod defectuos și ineficient. Sînt persoane labile afectiv și instabile în urmărirea obiectivului propus.

Ele fac un mare efort de duplicizare a comportamentului, dar ambivalența conflictului moral este trăită în mod dramatic, deoarece au și o latență agresivă pe care încearcă să și-o integreze. Din fuziunea intoleranței cu etica a rezultat un comportament teatral, ele avînd o nevoie nesatisfăcută de a se exhiba. În același timp, funcția reglatoare a cenzurii morale se exercită defectuos, deoarece nu și-au însușit normele sociale, iar adaptarea la realitate se face prin refulare și constrîngere externă.

Sînt personalități hiper-sensibile și au o slabă rezonanță afectivă. Aceste persoane sînt caracterizate prin prezența conflictului atașării, ele neavînd capacitatea de a construi și consolida o relație emoțională durabilă și profundă. Deși au mare nevoie de afectivitate, nu cunosc modul de obținere și menținere a acesteia. Nevoia lor de echilibru și încredere reciprocă rămîne nesatisfăcută și conduce la anxietate și decepție. Se simt devalorizate, izolate, dar sînt prea reținute pentru a putea realiza un atașament profund.

Aceste persoane încearcă să-și ascundă teama de inadecvare prin adoptarea unei atitudini disprețuitoare față de cei care le critică stilul de viață, dar sub această față instabilă ar dori să fie aprobate și apreciate de cei din jur. Au un control redus asupra instinctului sexual, capacitatea de a-l satisface fiind inhibată de egocentrismul care le conduce la promiscuitate și experimentări

sexuale, făcînd ca dorința normală să devină constrîngătoare. Comportamentul lor devine pasional și sexualitatea excesivă. Scindarea produsă între afectiv și sexual în comportamentul acestora a condus la atribuirea unei valori compensatorii laturii sexuale. S-a produs astfel o socio-patogenizare a comportamentului sexual prin traume afective.

Datorită unor deziluzii acute, aceste persoane se mai caracterizează și printr-un puternic conflict între expectativă și necesitate, pe care încearcă să-l disimuleze. O altă situație conflictuală este cea dintre identitatea feminină și cea sexuală, ele avînd o permanentă nevoie de reconfirmare a feminității, folosînd în acest scop sexul.

Motivația care determină inițierea și acceptarea unui asemenea comportament se consideră că este, în cea mai mare parte, de natură economică. Acest fapt a fost susținut de majoritatea persoanelor investigate, celelalte motive

fiind de natură sentimentală sau familială.

Fenomenul cercetat este socio-patogenic și necesită în primul rînd cunoaștere, investigația propunîndu-și să semnaleze existența unui asemenea fenomen care manifestă o mare tendință de creștere. Aceasta ridică problema implicațiilor sociale și a echilibrului psihologic, deoarece există și pericolul contagiunii de rol. Din cunoașterea insuficientă a domeniului sexual și neintegrarea normelor sociale se naște ideea experimentării unei asemenea conduite deviante. Acest pericol de contagiune îi vizează în special pe tineri, care sînt mai înclinați spre astfel de experimentări, cu finalitate imprezvizibilă. Prevenirea acestui comportament s-ar putea încerca prin educația afectiv-sexuală, în special în perioada adolescenței. ■

*Psiholog
Camelia NEAGU,
Muzeul de Istorie și Artă
al Municipiului București*

Jacob Levy Moreno este autorul unei vaste opere în domeniul psihologiei, manifestînd un constant interes și o permanentă redefinire a valorilor considerate de el drept definitorii pentru comportamentul uman - spontaneitatea și creativitatea. Privite din punctul de vedere al continuității și progresului datorate contactului cu realitate (psihosocială și psihopatologică), teoretizările acestui adevărat creator de școală - născut la București în anul 1889 - capătă profunzime și unitate.

Conceptele de spontaneitate și creativitate la Moreno

În ansamblul operei lui Moreno, un loc aparte îl ocupă lucrarea "Cine va supraviețui?", avînd ca subtitlu "Fundamentele sociometriei, psihoterapiei de grup și ale sociodramei", lucrare apărută pentru prima dată în anul 1934. Aici își găsesc loc principalele teme ale gândirii lui Moreno, pornindu-se de la spontaneitate, creativitate, atom social, atom cultural, tele, grup pînă la rol, joc de rol și corp.

Problema ridicată în lucrare este cea a posibilității determinării legilor care guvernează selecția naturală în domeniul sociologic. J. L. Moreno vede în epoca actuală o pronunțată tendință de conservare a produselor

creației și de acumulare de "conserve culturale" (cristalizări culturale în care se persistă în detrimentul creației). Ca evoluție posibilă în cazul exacerbarii acestei tendințe vede dominarea instrumentelor substitutive ale creativității umane și formarea unor societăți, modele perfecte de armonie, stabilitate și randament, dar în care individul ar fi ignorat, în care spontaneitatea și creativitatea ar fi descurajate. Linia opusă de dezvoltare ar fi spre un tip de societate care să favorizeze exprimarea și dezvoltarea capacităților creative, să promoveze conduite ce nu fac automat apel la patrimoniul de cunoștințe și instrumente anterior acumulate. Prima alternativă ar fi ace-

ea a unei scientifizări stricte, cu scop fundamental, acumularea de date pe principii de randament; cealaltă are în vedere inseparabilitatea planului științific (al atenției observării și reclasificării a materialului empiric după categorii generale) de planul religiei (ca origine a valorilor capabile să motiveze elaborarea și folosirea tehnicilor finalizate, să ajute omul în încercarea sa de ameliorare). Demersul în direcția unificării științei cu religia ar duce, conform concepției moreniene, spre acordarea primatului relației dintre indivizi. Iar ameliorarea relației este posibilă prin conștientizarea sa sociometrică. Sociometria cuprinde ansamblul de tehnici și instrumente

zează apariția de acte adaptate și novatoare. Ea este premisa oricărei experiențe creatoare, catalizatorul care face operant potențialul individului. În orice act spontan se pot găsi două aspecte în diferite combinații, aspecte ale căror extreme ar fi: 1) prezența unei stări de spontaneitate și a carenței de înzestrări creative (în acest caz individul poate da un răspuns nou la o situație, dar inadecvat - numit "deficientul spontan"); 2) absența stării de spontaneitate, caz în care creativitatea rămîne ascunsă, inertă, oricare ar fi entitatea sa potențială ("creatorul dezarmat"). Cazul ideal, acela al prezenței spontaneității și dotării creative maxime este mai rar, necesitînd dotări și condiții favorabile de mediu. Factorii necesari transformării spontaneității în creativitate, arată J. L. Moreno, sînt următorii: ● la matrix (matricea), adică substratul biologic și psihologic în care se maturizează actul, unitatea persoanei care acționează ● il locus (locul) constituie un mediu favorabil creativității, un context pătruns de spontaneitate ● status nascendi (starea născîndă) - momentul în care actul este în curs de dezvoltare și în care subzistă doar creativitatea.

Actul creativ, cînd ajunge la opera împlinită,

produce o cristalizare culturală, un produs static care îndeplinește funcția de stimul al Eului pentru o nouă stare de spontaneitate. Se întîmplă însă ca, adesea, cristalizarea culturală să fie un model rigid, care nu lasă spațiu spontaneității și blochează creativitatea.

Fluiditatea și redefinirea continuă sînt drept cristalizare culturală mai puțin rigidă, lăsînd loc dezvoltărilor ulterioare. Căci, așa cum precizează Moreno, "aspectul cel mai înalt uman, într-adevăr, nu este atît faptul de a fi produs, cît acela de a produce în continuare folosind ceea ce a fost deja produs".

Fără spontaneitate, creativitatea rămîne fără viață; fără creativitate, spontaneitatea este goală și sterilă. Dezvoltarea umanității și răspunsul la întrebarea "Cine va supraviețui?" ar consta în crearea (prin locul, matricea și starea născîndă prezente concomitent) a condițiilor pentru dezvoltarea spontaneității și transformarea ei în creativitate. Iar acest spațiu - concomitent formativ în sfera normalului și terapeutic în condiții de alterare a sferei relaționale - este psihodrama. ■

*Cercetător științific
Ruxandra CHIRAN,
Institutul de Psihologie
al Academiei Române*

(Urmare din pag. 10)

de anumite valori și sînteți capabil să le apărați, în pofida părerii celorlalți. Fiți însă mai puțin exigent față de ceilalți!

● **De la 21 la 30 de puncte.** Principiile reprezentă pentru dumneavoastră un subiect în care credeți și la care țineți în așa grad încît ați prefera să vă complicați viața decît să renunțați la ele. Dar, totodată, știți să respectați și regulile de viață ale celorlalți, astfel încît atitudinea dumneavoastră este, în general, foarte bine acceptată. Capacitatea de a înțelege ce înseamnă a te bate pentru propriile idei face din dumneavoastră arbitru ideal în cazul conflictelor între colegi. Faceți apel la acest dar pentru a reconcilia pe cei din jur.

● **Peste 31 de puncte.** "Este așa și nu altfel!" ar putea fi pentru dumneavoastră o expresie preferată. Altfel spus, este inutil de a încerca să vă convingă cineva, nu va avea nici o șansă de a vă face să vă schimbați părerea. Și vai de cei care nu sînt de acord cu dumneavoastră! Vă veți încăpățîna să demonstrați că dumneavoastră aveți dreptate. Dacă nu doriți să întrețineți relații amicale sau de simpatie cu ceilalți, atunci măcar încercați să fiți mai tolerant! Este, de asemenea, un excelent principiu... ■

În jurul anului 1977 s-a dezvoltat în Statele Unite ale Americii o tehnică de autoperfecționare psihică numită "programare lingvistică" sau N.L.P.

Antrenamentul bazat pe programarea neurolingvistică are menirea de a-i învăța pe subiecți – pacienți sau oameni sănătoși – să-și modifice în mod deliberat trăirile afective și să-și optimizeze comportamentul.

Sistemul N.L.P. a fost elaborat de către Richard Bandler și John Grinder (1977). Ulterior, metoda s-a extins foarte mult, la dezvoltarea ei aducându-și contribuția și alți autori, printre care îi menționăm pe Leslie Cameron Bandler, Judith Dehizie, Robert Diets, David Gordon și Geoff Graham.

temul s-a dovedit a fi util în rezolvarea multor cazuri de tulburări nevrotice, de comportamente indezirabile sau în optimizarea comportamentului (la sportivi, cosmonauți, artiști sau pentru perfecționarea învățării etc.).

În cadrul programării neurolingvistice sînt prezentate tehnici simple de autoreglare și autoconducere a creierului și a stărilor psihice pentru a modifica voluntar acele experiențe psihice de care nu sîntem mulțumiți.

Autoprogramarea mentală

Ce este programarea neurolingvistică sau N.L.P.?

Programarea neurolingvistică este o tehnică psihoterapeutică și autoformativă de modificare a comportamentului, ale cărei principii se bazează pe cunoștințe din domeniile programării teoriei informației și teoriei comunicării, fără a neglija cunoștințele de psihologie clinică și psihoterapie.

Tehnica N.L.P. are la bază ceea ce autorii numesc modalități sau submodalități senzoriale, care nu sînt altceva decît sisteme bazate pe reprezentări.

Există trei modalități senzoriale principale: vizuală, auditivă și kinestezică, în cadrul acestora fun-

ctionînd mai multe submodalități, care nu sînt altceva decît forme prin intermediul cărora creierul uman precizează informațiile. Esența metodei constă în a-l învăța pe subiect să acționeze voluntar asupra acestor sisteme de procesare psihică.

S-a reproșat programării neurolingvistice că este un sistem prea tehnicist, potrivit pentru modificarea unor deprinderi simple sau pentru înlăturarea unor fobii, fără a fi capabil să rezolve probleme psihologice mai complicate, cum ar fi complexe și conflictele de natură interioară ale personalității.

Cu toate acestea, sis-

Principiile fiind foarte simple, ele pot fi utilizate de către orice persoană și, chiar mai mult, fiecare poate adăuga cîte o mică inovație la aceste tehnici.

Deși majoritatea autorilor consideră N.L.P.-ul ca fiind un fel de psihoterapie scurtă, Bandler consideră că este vorba mai curînd de un sistem pedagogic, educațional, care are drept scop să-i învețe pe oameni cum să-și folosească propriul creier.

Autorul menționat consideră că majoritatea oamenilor nu-și utilizează în mod activ și deliberat creierul și, respectiv, sistemul psihic. Psihicul poate fi comparat cu o mașină fără buton de scoatere din starea de funcționare. Dacă

nu-i dăm ceva de lucru, ea continuă să funcționeze parcă împotriva voinței noastre, ca și cum ar merge în gol. Astfel, dacă punem pe cineva în condiții de deprivare senzorială, unde nu există stimulare senzorială externă, creierul său va începe să genereze experiențe interne (halucinații, idei delirante etc.). Dacă creierul nostru nu are nimic special de lucru, el va lucra oricum, dar la întâmplare, uneori în detrimentul nostru.

Dacă ați avut o zi proastă, psihicul (creierul) dumneavoastră va avea tendința spontană de a readuce mereu în câmpul conștiinței experiențele negative trăite în cursul

zilei. Nu este deci suficient că ați avut o zi proastă, vă puteți strica și seara, eventual și zilele următoare.

Mulți oameni nu se opresc însă aici, ei având tendința de a-și reaminti la nesfârșit lucruri neplăcute, care li s-au întâmplat cu mulți ani înainte. Cum au o jumătate de oră liberă, se gândesc imediat la ceva trist și deprimant. E ușor să ne stricăm dispoziția retrăind o experiență neplăcută de acum trei ani.

Bandler intenționează să ne învețe cum ne putem modifica voluntar trăirile interioare și cum putem controla ceea ce se întâmplă în psihicul nostru. El subliniază că majoritatea oamenilor sînt prizonierii

propriului psihic, ca și cum ei ar fi pironiți pe scaunul unui autobuz pe care îl conduce altcineva.

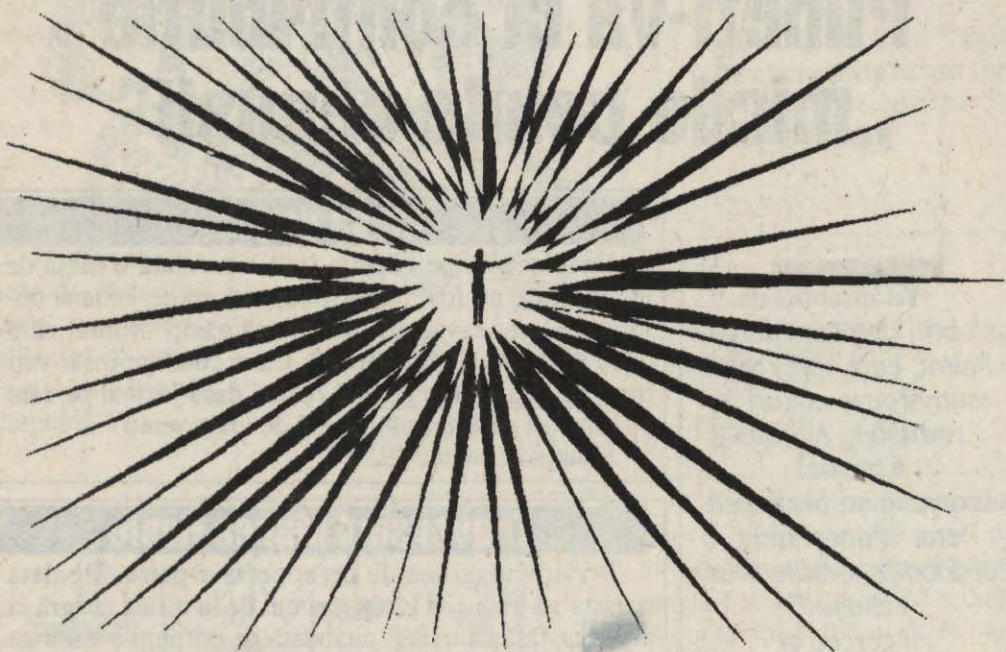
Ceea ce intenționează sistemul N.L.P. este să ne învețe să ne conducem propriul autobuz care, altfel, merge cum și pe unde vrea el, adică la întâmplare. Se pot găsi și alte persoane să ne conducă, dar nu totdeauna acestea o fac realmente în avantajul nostru.

Adeseori oamenii își petrec mult timp pentru a se "autoperturba" imaginându-și nenorociri și evenimente negative viitoare, sau, sînt foarte ușor decepționați de un eveniment pentru că și-au creat niște imagini mentale anticipative eronate.

De exemplu, facem planuri și ne imaginăm cum va fi concediul viitor și este ușor de presupus că vacanța reală s-ar putea să ne dezamăgească.

Asemenea lucruri se petrec dacă lăsăm creierul nostru să funcționeze la întâmplare. N.L.P. ne ajută să ne programăm corect activitatea psihică pentru a obține sănătate și eficiență.

Cînd a apărut prima dată sistemul N.L.P. a existat temerea că programarea și autoprogramarea psihică s-ar putea să-i facă pe oameni mai puțin umani, un fel de automate. Apăruse ideea că modificarea deliberată a trăirilor psihice ale unui individ îi va știrbi ceva din personalitate.

Mulți dintre noi doresc să se schimbe utilizând medicamente sau cosmetice. Atunci este greu de înțeles de ce modificarea psihicului unei persoane, în sensul de a o face mai fericită și mai eficientă, ar dezumaniza-o. Mulți dintre noi ne pricepem deosebit de bine să-i facem pe cei din jurul nostru (soți, părinți, copii, prieteni, subalterni) să se simtă nefericiți fiind "noi înșine". Atunci de ce să fim "noi înșine" în loc să încercăm să devenim o personalitate cu adevărat valoroasă?

Ființa umană are o capacitate cu adevărat uimitoare de a învăța. Partea bună a acestui lucru este că noi putem învăța rapid și eficient o serie de lucruri. Partea negativă con-

stă în aceea că învățăm tot atât de ușor lucruri bune, ca și lucruri rele. De pildă, în cazul unei fobii, este de-a dreptul extraordinar cum ne reamintim de fiecare dată cu promptitudine că "trebuie să ne speriem" ori de câte ori vedem un șarpe, de exemplu.

Ceea ce trebuie să știm este cum să dirijăm procesul de învățare în mod corect și eficient. Aceasta se poate realiza, după opinia lui Bandler, utilizând în mod adecvat principiul condiționării. Se poate observa cu ușurință că e vorba de o orientare de tip comportamentalist în psihoterapie. Bandler arată că atunci când a aprofundat studiul psihologiei a găsit mult mai multe informații despre modul în care se-

menii noștri se destrucurează patologic și mult mai puțin despre ceea ce înseamnă să fii o personalitate integrată, autorealizată, structurată.

Observând cu atenție modul cum "funcționează" oamenii și calculatoarele, autorul ajunge la concluzia că oamenii "funcționează" de fapt perfect, chiar dacă acest fel de funcționare nu le este lor sau altora pe plac. Ei execută perfect ceea ce s-a programat în creier. *Deci, tulburările psihice sau comportamentale sînt, după opinia autorului, deficiențe de programare mentală.* ■

(Va urma)

Lector dr.

Irina HOLDEVICI,
Universitatea București

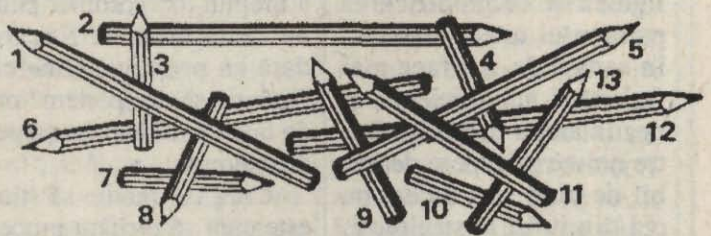
Puneți-vă la contribuție „micile celule cenușii”

Vă amintiți de
celebrul detectiv Hercule
Poicot, care a rezolvat
numeroase cazuri în
romanele Agathe
Christie?

Expresia sa preferată
era: “Puneți-vă la
contribuție «micile celule
cenușii”
Încercați și
dumneavoastră...”

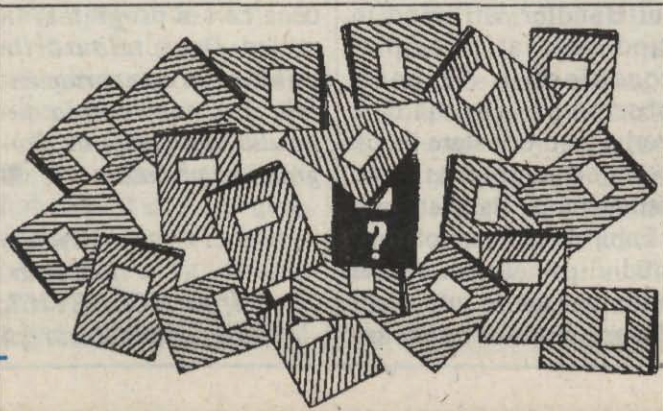
Creioanele

1. Creioanele pe care le vedeți în imaginea alăturată se află fie pe o suprafață plană, fie pe alte două creioane. Toate sînt orizontale, cu excepția unuia. Care anume?

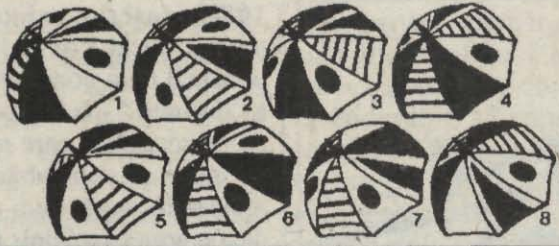

Numărați caietele

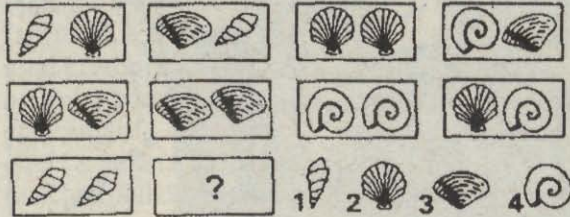
2. Cîte caiete au fost puse pe masă înaintea celui marcat cu un semn de întrebare?

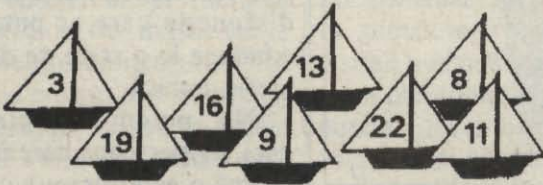
3. Găsiți cele două umbrele asemănătoare (nu se află în mod necesar în aceeași poziție).

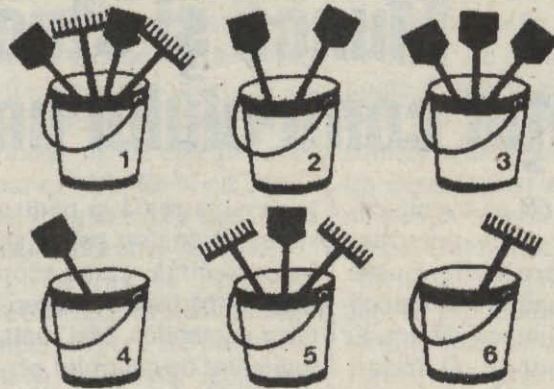
4. Care sînt cele două scoici care ar trebui plasate în mod logic în ultimul dreptunghi?

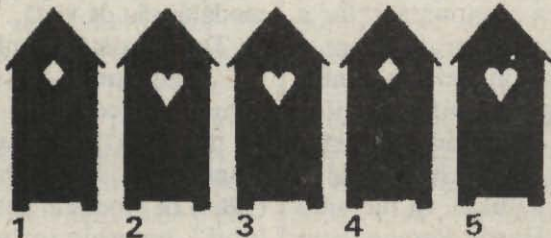
5. Știind că suma numerelor înscrise pe pînze este egală cu 38 și că numărul primei pînze minus numărul celei de-a doua este egal cu numărul celei de-a treia, găsiți cele trei bărcuțe cu pînze care au cîștigat regata.

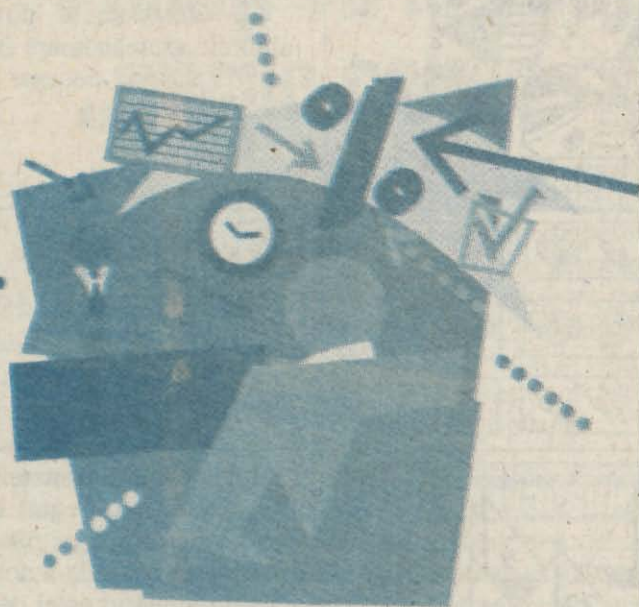

6. Priviți imaginea alăturată. Ce set trebuie ales pentru a avea 4 lopățele, 3 gălețușe și 2 greble?

7. Cui aparține fiecare cabină, știind că Elena și Gherase au cabinele alăturate; că Dumitru și Maria au cabine identice; că Maria este alături și la dreapta față de Silviu și că, în fine, cele două fete nu se află una lîngă alta.

1982, descrie existența unui simț al controlului personal ca o componentă a "dunității" - o dispoziție de personalitate care reduce stresul schimbărilor majore în viață, cum ar fi desfacerea căsniciei, pensionarea, schimbarea domiciliului. Kobasa afirmă că o persoană "severă" este mai puțin de așteptat să se îmbolnăvească după experiența acumulării unor astfel de evenimente. Contrar, un simț al lipsei puterii a fost adesea tratat ca o disfuncție care ar putea conduce la o stare de depresie cronică.

Ne putem așteptat, deci, ca persoana care încearcă o echilibrare a ce-

Munca și stresul: simțul controlului poate ajuta?

Credința că evenimentele sînt personal controlabile poate crea un echilibru al muncii plătite și muncii de acasă, din gospodărie, făcîndu-i pe oameni să fie mai puțin stresați? Acestei întrebări îi răspunde Rutli Weston într-un articol din "Family Matters" nr. 28, aprilie 1991, revistă a Institutului Australian de Studiere a Familiei.

Abilitatea de a controla evenimentele a fost descrisă adesea ca fiind foarte importantă pentru siguran-

ța de sine reală și pentru starea de confort psihic și, în consecință, ca un scop înalt, împărtășit de majoritatea oamenilor. Mai mult, indiferent de controlul personal real, o credință generală în controlul personal asupra circumstanțelor a fost considerată drept o resursă importantă pentru depășirea dificultăților vieții, sporind confortul psihic și reducînd stresul.

S. Kobasa, în lucrarea "The Hardy Personality: Toward a Social Psychology of Stress and Health",

rințelor familiei și muncii plătite să fie în stare să învingă stresul schimbărilor, să fie atentă la aspectele bune, pozitive ale vieții, să evite depresia și să rămînă sănătoasă dacă realizează controlul asupra modului său de viață.

Totuși există o confuzie în literatură privind noțiunea de control și cum ar putea fi el măsurat. Conceptul lui Patter (1966) de "locus al controlului", puternic influent, afirmă că oamenii dezvoltă o expectație generalizată,

în sensul dacă evenimentele care li se întâmplă sînt cauzate de către ei înșiși (o "orientare internă") sau de către alți oameni, de soartă, noroc ori șansă (o "orientare externă"). Patter crede că acest locus al orientării controlului este mai de așteptat să influențeze modul în care oamenii interpretează evenimentele noi și ambigue.

Importanța crescută acordată încrederii în control a produs în literatura de specialitate proliferarea scalelor de măsurare a "locului controlului". În mod eronat, cercetătorii au presupus adesea că aceste scale măsoară calități precum simțul competenței sau măiestria de a depăși evenimentele. Totuși există o diferență între conceptul de locus al controlului și competență.

R. Lazarus și S. Folkman, în 1984, în lucrarea "Stress, Appraisal and Coping", arată că părerile despre control sînt diferite și conforme cu modelul de stres psihologic al unei persoane, model dependent de gradul în care o persoană se simte provocată sau amenințată de cerințele vieții. Un simț al amenințării intervine atunci cînd o persoană se îndoiește de abilitatea ei de a învinge cerințele importante ale vieții. Dacă o persoană este amenințată, este de așteptat să devină anxioasă sau îngrijorată. Pe de

altă parte, intervine un simț al controlului cînd ea crede că poate, cu un efort considerabil, să conducă solicitările vieții și se concentrează pe ele ca să facă experiența plăcută.

Totuși, Lazarus și Folkman au scos în evidență faptul că există perioade cînd credința în controlul personal poate spori simțul amenințării - de exemplu, cînd i s-a părut că exercitarea controlului cere să acționeze împotriva principiilor personale sau conduce la pierderea prieteniei. Astfel, o mamă care dorește să preîntîmpine neajunsurile financiare prin luarea unei slujbe întregi, este în situația de a-și părăsi copiii în instituții de îngrijire; ea poate găsi acest stil de viață foarte stresant în condițiile în care crede cu fermitate că "locul mamei este în casă" sau că relațiile ei cu copiii se vor deteriora dacă sînt dați altora spre îngrijire.

Lazarus și Folkman subliniază faptul că anumite scopuri ale controlului pot coexista, acoperind afit circumstanțele externe, cît și stările interne - de exemplu, schimbînd condițiile externe, tolerînd durerea, controlînd reacțiile, păstrînd imaginea de sine și menținînd morala.

Astfel, oamenii pot încerca să armonizeze cerințele muncii plătite și ale celei făcute acasă, în gospodărie ca să sporească

propriile resurse. De exemplu, ei pot delega responsabilități, în felul acesta renunțînd la un anumit control, dar, în același timp, conducînd la îndeplinirea unor sarcini necesare. Alții pot încerca să-și schimbe propriile scopuri - de exemplu, ei pot învăța să tolereze gospodăria (casa) mai în dezordine sau să coboare aspirațiile profesionale. Deși ei pot să nu realizeze acest lucru, strategiile de a depăși dificultățile reprezintă forme diferite de exercitare a controlului.

În general deci, pare că un simț al controlului personal poate ajuta oamenii să depășească greutățile și să se bucure de echilibrarea muncii plătite cu cea de acasă. Pe de altă parte, poate fi foarte demoralizant să descoperi cum, contrar principalelor noastre expectații și ale altora, nu putem stăpîni cerințele vieții. Unele din cerințele "dificile" pot fi cele pe care le producem singuri. Modificîndu-ne scopurile, stabilind priorități și delegînd responsabilități, putem reduce presiunile exercitate asupra noastră și, plini de speranță, să menținem un simț al controlului și deci al confortului psihic. ■

*Psiholog
Anca TOMESCU,
Centrul de Studii
și Cercetări pentru Tineret*

În sprijinul persoanelor cu comportament de tip A

În numărul 1 din 1994 al revistei "Psihologia", am prezentat caracteristicile principale ale tipului A de comportament (numit de unii autori personalitate de tip A) și riscul major pe care îl implică, și anume achiziționarea în timp a unei tulburări cardiovasculare. Articolul a mai oferit și o scală de diagnosticare a tipului de comportament pe care îl avem fiecare dintre noi.

Cei care au un comportament de tip A și-ar putea pune întrebarea: "Ce pot să fac pentru a reduce probabilitatea apariției unei afecțiuni cardiovasculare implicată de acest tip de comportament?"

Ați fost tentat adesea să gândiți că nu vi se va întâmpla tocmai dumneavoastră să vă "îmbolnăviți de inimă", că în prezent nu aveți nici un fel de probleme cu sănătatea etc. Astfel de afirmații le auzim frecvent în jurul nostru într-o multitudine de situații, ele

reprezentînd, de fapt, mecanisme de apărare a Eu-lui: negare, respectiv raționalizare (autoînșelare). În cazul de față, aceste două mecanisme vă pot împiedica înconștient să luați măsuri preventive sau terapeutice, după caz. Tocmai de aceea le-am menționat, pentru a nu pica în capcana autoînșelării.

M.D. Friedman și R.H. Rosenman, cei doi cardiologi americani care au cercetat tipul A de comportament, consideră că nu se pune problema eliminării totale a acestuia, ci doar a ținerii sub control. Persoana de tip A stabilește împreună cu psihologul o strategie terapeutică, avînd obiective precise, legate în fond de caracteristicile acestui tip de personalitate.

Caracteristicile tipului A de comportament

Caracteristica majoră a tipului A de comportament este lupta permanentă cu timpul, a cărui percepție îl ține pe individ mereu încordat și tensionat. De aceea unul din cele mai importante obiective ale programului terapeutic este "scoaterea din priză", decuplarea persoanei din presiunea percepției anxioase a timpului. Înainte de a stabili prin ce strategii și tehnici să realizeze această decuplare, psihologul trebuie să-l ajute pe cel în cauză să înțe-

leagă mecanismele prin care se autostresează și implicațiile patologice ale cercului vicios în care se află.

De unde provine cronicitatea crizei de timp a personalității de tip A? Deși am fi tentați să vedem cauza în exterior, în cerințele mereu crescînde ale societății bazate pe competiție, cauza reală se află în interiorul individului. Tipul A de personalitate este conectat total la profesia sa. Pentru a avansa rapid, își asumă nenumărate sarcini, își neglijează timpul liber, pauzele de masă, lucrează acasă după orele de serviciu și chiar în weekend. Persoana de tip A nu vrea (uneori nu poate) să spună "Nu" șefului ei. O astfel de persoană este foarte bine apreciată profesional. Cercetări făcute de C.L. Cooper arată că managerii de succes tind să fie, în principal, persoane de tip A, aceștia plătind însă foarte scump succesul prin ieșirea din cursă pe la 40-45 de ani, cu tulburări cardiace. Adăugînd la solicitările profesionale tot mai ridicate și cerințele membrilor familiei, ale prietenilor foarte buni care nu pot fi refuzați, precum și caracteristica personală de a-și oferi permanent sprijinul și de a refuza întotdeauna ajutorul altora, persoana de tip A e prinsă în cercul vicios al luptei cu timpul. Se află mereu în criză de timp pentru că își asumă tot mai multe responsabilități, tot mai multe sarcini ce trebuie îndeplinite într-un timp tot mai comprimat. Pentru a câștiga timp, persoana de tip A își mărește ritmul și viteza în tot ceea ce face: comportament

alimentar și verbal, mers, conducerea autoturismului etc.

După înțelegerea mecanismului vicios în care se află, persoana de tip A stabilește împreună cu psihologul și modalitățile de ieșire din acest mecanism în funcție de cauze. Problema își poate avea sursa în modul defectuos de planificare personală, obiectivele de viață propuse fiind prea multe sau nerealist de înalte. Recunoașterea limitelor personale și fixarea unor scopuri realiste pot constitui începutul unei vieți noi, sănătoasă și plină de satisfacție. Se continuă cu un program de afirmare personală, de conștientizare de către cel în cauză a drepturilor sale ca individ. Fiecare dintre noi avem dreptul de a fi fericiți, de a ne bucura de viață, însă persoana de tip A își autolimitează dreptul de a fi fericită, nefolosind dreptul de a spune "Nu". La lucru, persoana de tip A este preferata superiorilor, care le dau sarcini dificile și urgente. O astfel de persoană trebuie să învețe că e o dovadă de maturitate emoțională ca uneori, printr-un "Nu" abil spus, să-i amintești superiorului să iasă din rutina supraîncărcării unora și a subsolicitării colegilor de muncă. De asemenea, și în relațiile cu cei apropiați, rude și prieteni, trebuie asumat, fără un sentiment de vinovăție, dreptul de a spune "Nu". Aceasta înseamnă în fond asumarea matură a propriilor responsabilități, fără a le îngloba pe ale celorlalți (colegi de muncă, prieteni, rude), cu costul ridicat al ruinării sănătății.

Schimbarea rutinelor comportamentale

Mergînd spre comportamente specifice, se va trece, împreună cu psihoterapeutul, la schimbarea rutinelor comportamentale achiziționate de persoana de tip A:

● Nu-și ia pauza de masă, mănîncă foarte repede; i se atribuie ca "temă de casă" să-și fixeze pauze de masă, să-și mănînce sandvișul cît de încet posibil.

● Pentru a cîștiga timp, trece cu mașina pe culoarea galbenă a semaforului sau ca pieton pe roșu; i se cere ca de fiecare dată cînd se comportă astfel să facă ocolul acelei intersecții și să traverseze în mod corect.

● Nu are răbdare să-i asculte pe ceilalți; i se sugerează să asculte, fără a întrerupe, ce a făcut soția astăzi la serviciu.

● Nu-și exprimă stările prin care trece; primește ca temă de casă să-i spună colegului de muncă dacă este enervat de țigara acestuia.

● Își dedică întreaga energie profesiei; i se cere reluarea vechilor hobby-uri sau practicarea unor activități sportive preferate, cu scopul declarat al relaxării.

O decuplare eficientă de sub presiunea timpului care stresează poate fi atinsă prin relaxare, desfășurată la început sub supravegherea psihologului și, mai apoi, individual, acasă. Training-ul autogen Schultz și relaxarea muscular progresivă a lui Jacobson, însoțite de sugestii terapeutice, se dovedesc a fi procedee neprețuite, atît pentru a preveni, cît, mai ales, pentru a

ameliora starea bolnavului cardiac.

În loc de încheiere

Într-o discuție pe care am avut-o cu profesorul englez F. Toates, aflat în România pentru a ține un curs studenților Secției de Psihologie a Universității București, acesta a spus: "Experiența arată că toate țările care au preluat modul de funcționare a societăților industrializate dezvoltate nu au întîrziat în a prelua și maladiile noastre, care, în mare măsură, sînt legate de stres". Din această perspectivă, profesorul englez a făcut o profeție împlinită. Lipsurile materiale și insecuritatea generată de anticiparea absenței locului de muncă după absolvire îl fac pe student, de exemplu, să lucreze cu jumătate sau chiar cu normă plină, neglijîndu-și astfel studiile. Sesiunea care urmează este, inevitabil, "stresantă", datorită aglomerării de examene și imposibilității renunțării la slujba avută. Pentru medici, profesori și alte victime ale salarizării bugetare a devenit o obișnuință goana pentru un al doilea sau chiar al treilea serviciu, pentru a putea face față cheltuielilor mereu crescînde.

Tuturor celor cu o astfel de viață le recomandăm să-și lase timp și pentru ei înșiși, amintindu-le că bolile cardiovasculare sînt încă pe primul loc în lume pe lista maladiilor generatoare de moarte. ■

Psiholog
Gabriel DRILEA,
Universitatea București

De ce trebuie conjugate fizionomia, sau studiul feței, și grafologia, sau studiul scrisului? Pentru că aportul lor este complementar.

Cînd fizionomia și scrisul se contrazic

Morfologia feței reflectă potențialul vital energetic, voluntar, dinamica personalității, temperamentul.

Pe de altă parte, scrisul sugerează ce se va face cu acest potențial. Alături de indicațiile morfologice, scrisul subliniază stilul adoptat: inteligența, conștiința, moralitatea, amabilitatea, echilibrul etc.

Altfel spus, prin morfologie se pot cunoaște dispozițiile funcționale, temperamentale ale individului, în timp ce scrisul "traduce" înclinațiile noastre mai subtile, stilul nostru, "avantajele" caracterului.

"Fiecare tehnică exprimă un adevăr"

(Jean Gaussin)

Fizionomia și scrisul sînt în corelație pozitivă? Pentru că și una și alta aparțin aceleiași persoane, semnificațiile lor ar trebui să fie convergente. Astfel, fizionomia lui X nu ar trebui să arate contrariul a ceea ce oferă scrisul său. Aceasta este adevărat în general, dar aproape niciodată la nivelul nuanțelor. Rareori am devenit ceea ce am fi putut deveni. Printre altele, viața socială îl determină pe om să joace roluri, uneori să înlocuiască în întregime personalitatea prin personajul pe care alții îl pretind. Uneori se ajunge pînă la a deveni prizonierul propriului joc. Alteori îți este teamă să te descoperi. "Speologia personalității" este plină de labirinturi.

Nu este, deci, total surprinzător ca scrisul și morfologia fizionomiei să prezinte diferențe notabile. Aceasta este constatată adesea la tinerii care au făcut studii superioare. Protejați sau supraprotejați de un mediu care decide în locul lor, care intervine și se simte responsabil de ei, aceștia și-au cultivat mai curînd spiritul, gîndirea, în detrimentul calităților caracterului, care rămîne mai puțin structurat și, din lipsă de încercare, confruntare cu realitatea.

Iată de ce întîlnim adesea "scrieri" fragile, ale introverților timizi, lipsite de vigoare, de autoritate, de fermitate, de responsabilitate personală. Aceștia au rămas "copii mari", sensibili, receptivi, vulnerabili.

În cazul în care morfologia fizionomiei pare a cuprinde subiacent o anumită vigoare: cadrul larg (conturul feței), stenicitatea, bărbia unghiulară, gîtul puternic, nasul lung, buzele strîns închise, se poate aștepta o evoluție pozitivă a personalității subiectului dacă este ajutat. Dacă morfologia feței arată fragilitate, buze mici, gît fragil, bărbie stearsă, prognosticul este incert.

Pentru aceste cazuri trebuie propuse sarcini adaptate la temperamentul lor, evitîndu-se înfruntările pe care nu le-ar putea suporta și ar duce la eșec.

Iată un exemplu de analiză. Dispunem de fotografia lui "X", în vîrstă de 20 de ani, și de un fragment din scrisul său. Cele două documente nu corespund foarte mult, nu se integrează.

Fizionomia ne relevă o față mai mult înaltă decît largă, cu trăsături fine. Energia și rezistența sînt medii. Nasul, cu nări puțin deschise, confirmă o posi-

bilă oboesală sau nevrozism. Sprâncenele fine, alungite, arată sensibilitate. Privirea este clară, directă, ochii larg deschiși, ceea ce exprimă franchețe. În general, mimica exprimă o stare naturală de sinceritate, liniște.

Scritura sa este intensă, vie, accelerată către partea exterioară, foarte inegală în expresie. Punctuația și linia scrisului denotă onestitate, scrupule, simțul responsabilității, idealismul și încrederea în sine.

Inegalitatea presiunii confirmă alternanța dintre elan și inhibiție, schimbările de dispoziție, ca urmare a diferenței dintre forțele reale și condițiile impuse din afară.

Trăiește deci într-o lume neautentică. Soliditatea sa funciară, expresia sa vitală, stilul său nu corespund între ele. Care este explicația?

Structurat pe o bază afectivă și sentimentală pe care nu a pus stăpânire, se simte mai puțin sigur de sine, în timp ce facultățile aptitudinale îi dictează afirmarea cu forță. Prezintă un amor propriu ușor exacerbant, de unde o atitudine uneori manierată, artificială.

Morfologic, "X" are predispoziție către activități semisedentare, mai mult contacte sociale. Înalta sa sensibilitate îl face în mod special receptiv la

climatul uman (relații umane).

Este un om de o conștiinciozitate ce are nevoie pentru definirea personalității de responsabilități independente, pe care și le va asuma cu cinste. În prezent este vulnerabil, dar are o rezistență medie.

Grafologic, scrisul ne indică faptul că "X" are tendința să facă servicii celorlalți, nu fără o inocentă sinceritate. Încearcă să se desfășoare până la limita forțelor sale vitale. În orice domeniu ar fi, el forțează potențialul de care dispune, ca și cum ar vrea să arate că idealul său este just, legitim și că este capabil de a răspunde pozitiv. Consecința imediată: solicitat de caracterul său, el se introduce în plină viață, unde se simte solicitat. Pentru a face față adoptă o atitudine autoritară, uneori mândrie, care câteodată nu este bine înțeleasă de anturajul său. Aceasta explică alternanța între elan și inhibiție, între îndrăzneală și teamă, între stări de entuziasm și stări de interogare. Resimte o puternică trebuință de relații sociale, de a sprijini oamenii, de a juca un rol generos.

Are un simț al relației și comunicării, dar nu are o reprezentare concretă, precisă despre ceea ce trebuie să facă. Este mult mai impresionabil și vulnerabil decât pare. Nu are încă,

pentru vârsta lui, o personalitate pe care s-o afirme cu o anumită siguranță. Este apt pentru a antrena, a dirija, a convinge și este acceptat cu ușurință ca lider. Totuși, el va trebui să evite dezvoltarea amurului propriu pentru a nu-și crea un climat de apărare, pentru a-și valorifica autoritatea subiacentă caracterului său.

În planul conștiinței morale, are grija echității, a justiției, cu riscul de a exagera uneori prin maniera în care o adoptă, uneori utopică, mai puțin aplicabilă. Va prelua și își va asuma cu responsabilitate sarcinile, putându-se conta pe el.

Cît despre inteligență, aceasta este deschisă, disponibilă, generalizată corect, plecînd de la datele concrete ale situației. Este ordonat, organizat, are imaginație și intuiție, ceea ce-i conferă un anumit fler pe care-l utilizează cu tact.

Are un spirit mai puțin analitic, dar înțelege bine, rapid, percepe cu spontaneitate diferitele aspecte ale unei probleme. Are opinii personale, nu renunță ușor la ele, dar nu întrațit încît să fie un încăpăținat. Dispune de o bună memorie, mai ales în domeniul unde intervine afectivitatea. Are deci o gândire viguroasă, ingenioasă, cu o anumită predispoziție filozofică, dar va trebui să-și cultive spi-

ritul analitic, să-și dezvolte rigurozitatea și concentrarea atenției.

Pentru a înfrunta lumea exterioară cu elanul ce-l oferă entuziasmul său și sinceritatea intențiilor sale, "X" nu se teme că va depăși limitele, că va merge uneori dincolo de posibilitățile sale. Este vorba aici de o compensare a ceea ce simte ca slăbiciune sau vulnerabilitate. Cu alte cuvinte, el vrea să-și demonstreze sieși, ca și celorlalți,

că este la înălțimea sarcinilor pe care și le asumă. El nu a găsit pînă la vîrsta prezentă armonia între a fi și a părea.

Prognosticul evoluției sale este favorabil și s-ar putea afirma fără risc că "X" va ști să acorde importanța cuvenită valorilor umane care vor fi asimilate în viața personală și profesională. Vocația sa (de avocat) corespunde aptitudinilor și gustului său. Pe această cale el va satisface

mai bine motivațiile sale, spiritul de justiție și cinste. Calitățile, ambiția îl definesc ca evoluție.

Este evident că toate acestea ar rămîne virtuale, latente dacă "X", după ce va fi luat cunoștință de aceste contradicții pe care le "anticipa subliminal", nu va face efortul personal pentru a le reduce prin a-și asuma acțiunile care îi corespund mai bine și sînt susceptibile să-i procure o mai mare eficiență, fără a-i destrăma echilibrul interior.

Cîțiva rari și eminenti fizionomiști ar spune că nu au nevoie de grafologie pentru a sesiza cele relatate. Nu sîntem siguri de aceasta. Pe de altă parte, grafologii pretind că manuscrisul lui "X" le-ar fi suficient. Ar putea fi adevărat. Dar confruntarea fizionomie-scriere ar permite mai bine evidențierea incertitudinilor, mai ales cînd sînt diferențe pronunțate între ele.

Morfologia și grafologia, înmănușate și înțelese dinamic – ne informează revista "Psychologie" (aprilie, 1990) –, au avantajul de a descifra personalitatea în mișcarea sa progresivă, psihologică și evolutivă. ■

Traducere și adaptare:
Asistent univ.
Georgeta MIHAI

În esență, și acest psihotest diagnostichează atitudi-

Revista noastră a mai publicat un psihotest cu un obiectiv asemănător (nr. 1/1993), succesul de care s-a bucurat acesta determinându-ne să vă propunem o probă relativ similară.

niile noastre fundamentale față de succes sau eșec. Se știe că există persoane foarte doritoare de realizări, de succese, caracterizate de perseverență, dinamism, trebuința de a reuși cu orice preț. Dacă aceste calități motivaționale sînt dublate de "instrumente" (aptitudini, stiluri interacționale) adecvate și eficiente, atunci reușita vine cu certitudine.

La polul opus se situ-

ează persoanele care permanent par a avea insucces. Fie că nu vor, fie că nu pot, realizările lor sînt, în tot cazul, mai puțin evidente, după cum există, desigur, și o multitudine de tipuri intermediare.

Reținem faptul că pentru reușită sînt necesare trei condiții, pe cît de simple în formularea lor pe atît de dificil de realizat uneori, și anume să știi, să vrei, să poți.

Dumneavoastră ce fel de persoană sînteți în raport cu aceste criterii? Testul pe care vi-l propunem vă poate da unele răspunsuri, vă poate ajuta prin recomandările conținute în interpretarea din final.

Celor care au posibilitatea le sugerăm să compare rezultatele obținute la acest test cu cele obținute la proba "Aveți o psihologie de învingător?", apărută, după cum am spus, în revista *Psihologia* nr. 1/1993, pp. 12-14.

Revista vă stă la dispoziție pentru clarificarea unor aspecte: concordanțe sau nonconcordanțe de răspuns, nuanțări etc.

Testul se compune din mai multe întrebări și situații ipotetice. Alegeți răspunsul/varianta de rezolvare care credeți că vi se potrivește în cea mai mare măsură și calculați-vă punctajul conform grilei.

Aveți motivație pentru succes?

1. Ați invitat un grup de prieteni la aniversarea zilei dv. de naștere, drept pentru care ați cumpărat un splendid tort cu frișcă. Apoi vă reamintiți că aproape toți invitații fac cură de slăbire. Ce faceți?

- a) Îl pun pe masă, dar scriu pe el; "Strict interzis pentru consum".
- b) Pregătesc (cumpăr) mai multe feluri de prăjituri dietetice.
- c) Le ofer invitaților tort și îmi cer scuze că nu am găsit altceva.
- d) Mă comport ca și cum nu aș ști nimic.

2. Ați vizionat numeroase filme dramatice. Ce reacții v-au trezit acestea?

- a) Mi-am dat seama că și eu am suferit în viață.
- b) M-au impresionat suferințele personajelor.
- c) Filmele sînt un mijloc de divertisment și nimic mai mult.
- d) Evit să-mă duc la astfel de filme.

3. Ce v-ați dori cel mai mult?

- a) Să am posibilitatea de a face acte filantropice.
- b) Să fiu foarte bun în domeniul meu de activitate.
- c) Să câștig la loto.
- d) Să creez ceva deosebit.

4. În mod cert ați avut numeroase idei foarte bune pînă acum. Cum au reacționat ceilalți?

- a) În majoritatea cazurilor, nu m-a înțeles nimeni.
- b) Am obținut aprobarea și aprecierea tuturor.
- c) Doar cei mai buni prieteni m-au înțeles și m-au aprobat.
- d) Mi-am păstrat ideile pentru mine.

5. Într-o familie cu doi copii se organizează o petrecere cu ocazia zilei de naștere a celui mare. Cel mic, fiind puțin invidios, se supără. Cum ați proceda dacă ați fi în locul părinților?

- a) I-aș explica, desigur, că vom organiza o petrecere și pentru ziua lui de naștere.
- b) M-aș supăra și l-aș trimite în camera lui.
- c) I-aș cumpăra imediat ceva pentru a nu se simți neglijat.
- d) M-aș gândi la faptul că întotdeauna trebuie multă răbdare față de copii.

6. Indiscutabil, ați avut în viață și momente grele. Cum ați procedat?

- a) Am analizat serios problema și am găsit soluția optimă.
- b) Am cerut ajutorul celorlalți pentru înțelegerea și rezolvarea situației.
- c) M-am resemnat, acceptînd eventualele consecințe negative.
- d) Am considerat că momentele grele se rezolvă de la sine, fără urmări deosebite.

7. Notați pe o foaie separată utilizările diferite pe care le puteți da unei cărămizi. Cîte ați găsit?

- a) 1-3.
- b) 4-6.
- c) 7-9.
- d) 10-12.

8. Considerați că este posibilă prietenia adevărată?

- a) Foarte rar.
- b) Este posibilă, dar se realizează cu mari eforturi și sacrificii.
- c) Este posibilă, dar numai cu cei pe care-i cunoști din copilărie.
- d) Este o relație care se poate realiza oricînd în viață și relativ ușor.

9. Fericirea constă...

- a) Într-o iubire puternică și împărtășită.
- b) În satisfacția față de realizările personale.
- c) În îndeplinirea unor dorințe.
- d) În posibilitatea de a fi altruist.

10. Cum ați proceda dacă ați constata, la ora 8 seara, că fiul dv. nu și-a făcut temele pentru a doua zi?

- a) Aș scrie un bilet profesorului, rugîndu-l să-l scuze de data aceasta.
- b) L-aș ajuta să învețe.
- c) I-aș spune: "Este treaba ta!"
- d) I-aș îngădui să rămînă a doua zi acasă.

Grila de cotare

	a	b	c	d
1	1	2	3	4
2	3	2	1	4
3	4	1	3	2
4	4	1	2	3
5	1	3	2	4
6	1	2	3	4
7	3	1	2	4
8	3	2	4	1
9	4	1	2	3
10	4	1	3	2

Interpretarea rezultatelor

● **Dacă ați obținut între 10 și 17 puncte:** Sînteți indiscutabil un om al reușitei - perseverent, rațional în tot ce faceți, decis, fără ca aceasta să însemne că sînteți insensibil la problemele celor care vă înconjoară. Rezolvați problemele cu multă ingeniozitate. Sînteți o persoană optimistă, treceți ușor peste situațiile neplăcute, care mai mult vă provoacă decît vă blochează sau descumpănesc.

● **Între 18 și 25 de puncte:** Sînteți nesigur, pierdeți prea mult timp cu luarea deciziei, iar apoi vă faceți reproșuri că sînteți ineficient! Situațiile negative au o mare influență asupra dv., dezorganizîndu-vă acțiunile. Sînteți de

acord cu faptul că în viață trebuie să existe și neajunsuri, frustrări, renunțări, dar le acceptați într-o manieră contemplativă, pasivă.

Vă deranjează faptul că puteți cîștiga în detrimentul altora. Fiți mai decis, mai puțin cenzurat și nu vă jenați, nu vă reproșați că ați învins într-o competiție loială. În fond, toate societățile moderne sînt societățile de tip concurențial, atît la nivel macro, cît și micro.

● **Între 26 și 31 de puncte:** Realizările personale nu vă prea interesează. Preferați o viață independentă, fără constrîngeri, program, obiective etc., am putea spune chiar boemă. Aceasta poate și pentru că nu vă plac lipsurile, nu sînteți predispus la confruntări în care să pierdeți; suportați foarte greu înfrîngerile, frustrările, drept pentru care evitați situațiile ce ar putea fi dezavantajoase.

Pentru dv. sentimentele sînt cele mai importante.

Nu vă putem spune dacă acest stil de viață este bun sau nu, atîta vreme cît nu doriți, nu vă propuneți altceva.

N-ați încercat înșă niciodată să descoperiți și cealaltă față a monedei? De exemplu, să intrați în competiție, pentru început, cu dv. înșivă?

● **Între 32 și 40 de puncte.** Vă plac succesele,

dar preferați ca acestea să vină de la sine, fără a depune prea mari eforturi. De multe ori, nici nu știți de fapt ce doriți, de unde și posibilitatea unor erori în necunoștință de cauză. Din acest motiv, puteți avea probleme de relaționare interpersonală, de inserție psihosocială.

Reflectați puțin la cele arătate, stabiliți-vă un scop important pentru perioada următoare și încercați să-l realizați. Veți vedea că multe din nerealizările dv. vor dispărea, se vor transforma în succese. ■

*Traducere și adaptare:
Jenica SÎNTION,
Filaret SÎNTION*

Revista PSIHLOGIA
ii invită pe toți
specialiștii din țară și
de peste hotare să
colaboreze cu articole
de informare
științifică, note de
lectură, comentarii și
probe de
autocunoaștere.
Colaborările vor fi
expediate pe adresa
redacției sau vor fi
predate consultanților
științifici menționați
în caseta tehnică.
Revista PSIHLOGIA
este deschisă tuturor
contribuțiilor la
explicarea omului și
comportamentului
uman individual și
colectiv.

Intuitiv, ne putem aștepta ca un grup să aibă performanțe mai bune decât o singură persoană. Deci, dacă pentru o problemă există un singur răspuns corect, simpla probabilitate sugerează următorul lucru: cu cât va fi mai mare numărul de persoane prezente, cu atât va fi mai mare probabilitatea ca măcar unul dintre ei să găsească acel răspuns. În realitate, grupurile nu sînt întotdeauna superioare indivizilor. Un grup este caracterizat de natura interacțiunilor dintre membrii săi și, uneori, cea mai bună soluție a unei probleme poate fi pierdută între aceste interacțiuni.

● **coeziunea grupului** care, adesea - dar nu întotdeauna -, determină un comportament mai eficient, creativ și productiv

● **în sfîrșit, conducerea grupului.**

Ne putem întreba cum poate influența aceasta din urmă, respectiv conducerea, performanțele grupului, ce metode de persuasiune sînt mai eficiente pentru lider și care dintre acestea tind să încurajeze o mai mare acceptare sau respingere a liderului de către

Există o serie de factori care influențează eficacitatea grupului, dintre aceștia cei mai importanți fiind:

● **măsura în care membrii unui grup acceptă scopurile comune** ale grupului (în general, cu cât este mai mare acceptarea cu atât mai mare este eficacitatea)

● **abilitatea grupului** în distribuirea sarcinilor, astfel încît membrii lui să își poată folosi din plin talentele proprii

● **comunicarea din cadrul grupului** și structura status-urilor (într-un grup care funcționează eficient, ele se potrivesc cu competențele membrilor săi la fel de bine ca și cu tipul de probleme cu care trebuie să se confrunte)

● **mărimea grupului** (este stabilită în funcție de cantitatea de informație și de participarea cerută de

Influențează stilul de conducere performanțele grupului?

un tip particular de decizie)

● **eterogenitatea grupului** (grupurile ai căror membrii au pregătire diferită sînt, în general, mai bune în rezolvarea problemelor complexe, pe cînd cele omogene sînt, în general, mai bune în rezolvarea problemelor simple)

grup. Pentru a răspunde la aceste întrebări au fost realizate o serie de studii despre ceea ce s-a numit "**stilul de conducere**" (caracteristicile comportamentului liderului). Multe dintre ele au fost analizate fructuos de către specialiști.

Cît de mult contează dacă liderul apelează la

puterea coercitivă, puterea recompensatorie, puterea legitimă, puterea competenței sau puterea informației?

Puterea coercitivă tinde să promoveze complianța la dorințele liderilor atîta timp cît aceștia sînt prezenți, dar și nesupunere cînd ei lipsesc; pe de altă parte, puterea coercitivă încurajează oamenii să respingă liderul.

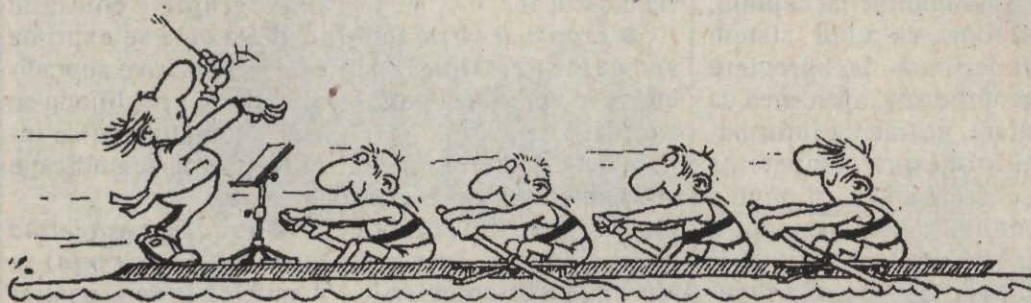
practicabilă atunci cînd e necesară o acțiune promptă. Ar trebui să ne așteptăm ca sursele puterii și eficacitatea lor să varieze în funcție de rolul funcțional al liderului și contextul situațional în care se află grupul.

În urma realizării mai multor cercetări s-a observat că influența liderului asupra performanțelor grupului variază în funcție de stilul de conducere al acestuia.

ține că eficiența unui lider, orientat spre grup sau directiv, pare să varieze în funcție de dificultatea problemelor de rezolvat.

Fred Fiedler a ajuns la următoarele concluzii:

● **Liderul directiv** apare ca fiind mai eficient în circumstanțe foarte favorabile sau/și foarte nefavorabile, cînd relația lui cu grupul, poziția puterii și sarcina grupului sînt fie foarte ușoare, fie

Puterea competenței poate promova o mai mare influență a conducătorului, dar ea poate fi și însoțită de o mai mare distanță socială.

Puterea de referință produce o mai apropiată relație între lider și subalterni, dar uneori dăunează priceperii conducătorului; ea poate fi însoțită și de o mai mare distanță socială.

Puterea informației se poate dovedi eficientă în cazul în care liderul prezintă informațiile într-o formă accesibilă și persuasivă, dar aceasta poate cere mult timp și poate fi ne-

tuia. Două dintre acestea, stilul directiv și cel centrat pe grup, par a fi destul de des întâlnite. Un lider orientat spre grup tinde să se bazeze în special pe puterea de referință și pe cea a informației.

Deși rezultatul unui număr de experimente indică faptul că un conducător orientat spre grup este, în general, apt să obțină performanțe mai bune decît cel directiv, situația este, de fapt, mai complexă. Fred E. Fiedler a dezvoltat un model de contingență al eficienței conducătorului care sus-

extrem de dificile pentru lider;

● **Liderul orientat spre grup** apare ca fiind mai eficient în circumstanțe moderate cînd situația grupului nu este nici foarte ușoară, nici foarte dificilă.

Deci, pentru a fi mai eficient un lider trebuie să își adapteze stilul comportamental la circumstanțele particulare ale grupului. ■

Traducere și adaptare:
Andra ALDEA,
studentă,
Universitatea București

Erori în aprecierea profesională a subalternilor

Necesitatea și utilitatea aprecierii comportamentelor profesionale ale subalternilor nu mai trebuie argumentate. Însă, dacă acestea sînt cvasiunanim acceptate, elaborarea unui sistem funcțional de apreciere profesională, aprecierea ca atare, utilizarea informațiilor despre competența subordonaților, ca pîrghie motivațională sau pentru perfecționarea activității organizaționale, sînt deseori déficitare. Vom exemplifica prin cîteva erori frecvent întîlnite în aprecierea profesională a personalului. Ne face plăcere să semnalăm contribuțiile remarcabile ale unor cercetători români în acest domeniu (H. Pitariu, 1983; C. Mamali, 1973; I. Dorofte, 1981 ș.a.).

● *Eroarea de statut profesional.* Afiînd statutul profesional al unei persoane, acesteia i se atribuie imediat calitățile și trăsăturile pe care ar trebui să le aibă orice deținător al statutului respectiv. Este o eroare, pentru că, exemplificînd, nu orice profesor are în mod automat o

capacitate ridicată de cunoaștere a personalității elevilor săi, a structurii relațiilor interpersonale din microgrupul școlar etc. (calități necesare în profesia didactică).

● *Erorile de vîrstă* subsumează trei tipuri de efecte în aprecierea profesională:

- cu cît diferența de vîrstă dintre cei ce se apreciază - bătrîni despre tineri și invers - este mai mare, cu atît aprecierile sînt mai subiective;

- vîrstnicii sînt notați profesional, mai favorabil decît tinerii;

- atunci cînd distribuția subalternilor se face pe un interval mai mare de vîrstă, cei pînă la 30 de ani sînt notați mai slab, cei între 30 și 35 de ani mai bine, iar cei peste 35 de ani din nou mai slab.

● *Inerția percepției sociale* constă în perceperea și aprecierea comportamentului - aici profesional - al unui individ prin prisma comportamentului său anterior și nu în funcție de valoarea prezentă, actuală a acestuia. Cu alte cuvinte, cel care în trecut a fost

apreciat pozitiv (negativ), va fi și acum apreciat asemănător, deși în realitate valoarea lui s-a schimbat.

● *Iradieră prestigiului.* Superioritatea legitimă, prestigiul unei persoane într-un anumit domeniu de activitate se transferă, nejustificat, și în alte domenii de activitate decît cel care a stat inițial la formarea prestigiului respectiv.

● *Eroarea pozitivă* - cunoscută și sub numele de *eroare de toleranță (indulgență)* - constă în tendința de a se exprima evaluări pozitive supradiimensionate, neglijîndu-se sau minimalizîndu-se informațiile cu semnificație negativă.

● *Prudența exagerată (eroarea de exigență)* se manifestă în sens contrar celei anterioare.

● *Eroarea tendinței centrale* reflectă atitudinea unui evaluator de a evita extremele (foarte bun - foarte slab) și de a aprecia preponderent cu calificative medii, în pofida distribuției reale a rezultatelor.

● *Efectul intraserial* se manifestă oarecum invers decît eroarea anterioară. Astfel, persoanele aflate la extremitatea pozitivă a intervalului de evaluare vor fi supraapreciate, iar cele aflate la extremitatea negativă - subapreciate. Un subaltern competent va fi considerat supercompetent, iar un subaltern cu o

competență redusă - de-a dreptul incapabil.

● *Eroarea de ordine sau de proximitate* poate apărea în cazul unor evaluări succesive, fiecare dintre acestea influențând într-un sens sau altul pe următoarea. Această eroare subsumează trei tipuri de efecte corelate:

descrescătoare se manifestă în sens contrar. Se pare că exigența descrescătoare intervine atunci când rezultatele evaluării îl afectează, într-un fel sau altul, pe cel care o efectuează.

Teama că rezultatele slabe îi pot fi imputate - în cazul în care a răspuns de

cei care nu sînt implicați în relația conducător-subaltern, deci exteriori - sînt mai drastici decît conducătorii. Distanța psihologică mai mare face ca aprecierile să devină, în general, mai critice.

Evitarea acestor erori este posibilă prin exersarea capacităților de apreciere

- efectul de contrast - un comportament profesional, mediu ca valoare, este subestimat dacă urmează la apreciere după unul mai bun și supraestimat dacă urmează după unul mai slab;

- efectul de exigență crescătoare - există o tendință a unor evaluatori de a fi mai exigenți, mai severi spre finalul acțiunii de evaluare (examen, control etc.) decît la începutul său;

- efectul de exigență

pregătirea subalternilor respectivi - îl face pe cel ce evaluează să "ajusteze" calificativele acordate spre finalul acțiunii de evaluare.

● *Eroarea de distanță psihosocială.* În aprecierea aceleiași activități șefii sînt mai exigenți decît subordonații, iar observatorii -

ale conducătorilor - în cadrul unui program de formare psihosocială - prin respectarea unor principii și criterii precise de evaluare. ■

*Profesor Filaret SÎNTION,
Academia Navală
"Mircea cel Bătrîn"
Constanța*

A large black silhouette of a man's head in profile, facing right, occupies the left side of the page. A hand is shown in silhouette, holding a pen and writing on a document, positioned in the lower center. On the right side, a hand is shown in silhouette, palm facing up, with fingers slightly spread.

Pentru a răspunde la această întrebare ar trebui; mai întâi, precizat criteriul după care urmează să facem această alegere. Ne putem alege consilierul după criteriul competenței, după criteriul experienței, după cel al obiectivității sau după un criteriu care să le reunească pe toate cele trei.

Să presupunem că vă aflați în următoarea situație, imaginară, deși comună în viața oricărui dintre noi. Trebuie să luați o decizie care constă în a alege dintre două acțiuni pe cea mai dezirabilă pentru dv. Aveți deja formată o preferință asupra

acțiunii pe care o credeți cea mai bună, preferință ce nu

este rezultatul unei prejudecăți, ci pur și simplu al experienței luării deciziilor; aveți însă nevoie de sfatul cuiva pentru a vă confirma sau infirma alegerea și pentru a lua decizia finală. Rețineți și că informația pe care vreți să o obțineți este costisitoare, iar după criteriul obiectivității amintit mai sus aveți de ales între trei tipuri de consilieri, condițiile competenței și experienței lor fiind nediscriminatorii. Unul dintre ei, "consilierul partinic", este

genul care, așa cum îl cunoașteți, vă dă dreptate în majoritatea situațiilor în care îi cereți părerea (este ceea ce americanii numesc "yesman" - omul care spune totdeauna "da"), altul este tipul "obiectiv", în sensul că

Cum ne alegem consilierii?

știți că de câte ori i-ați cerut sfatul v-a confirmat sau nu alegerea doar după ce a judecat obiectiv situația dv. Consilierea sa nu a fost niciodată influențată de factori extradecizionali, cum ar fi, de pildă, relația ierarhică decident-consilier. În fine, ultimul dintre ei este tot un fel de consilier partinic, numai că acesta v-a infirmat aproape de fiecare dată alegerea, să zicem pentru că vă invidiază poziția și se simte frustrat în aceeași ierarhie din care faceți parte. Trebuie adăugat că cei doi consilieri partinici își păstrează un minimum de integritate, așa încât, dacă acțiunea pe care o preferați este evident proastă sau bună, nu vor spune că este bună, respectiv proastă.

Acestea fiind datele, urmează întrebarea: **pe care dintre cei trei consilieri îi veți alege?** Pe cel partinic aprobator, pe cel obiectiv sau pe cel partinic dezaprobat?

Înainte de a răspunde la această întrebare vom spune câteva cuvinte despre **teoria utilității**. Apărută la începutul secolului XX la granița dintre economie și matematică, această teorie a ridicat probleme psihologice și psihosociologice extrem de interesante în legătură cu procesul de decizie, fiind mai târziu criticată de reprezentanții disciplinelor umaniste pentru cel puțin două limite.

Pornind de la două presupozii nerealiste, cea a raționalității subiectului decident și cea a omniscienței acestuia, teoria utilității nu poate avea pretenția unui model explicativ predictiv și de aceea ea va rămîne la stadiul de model normativ. Teoria utilității și teoria jocurilor continuă însă să ofere modele pentru fenomenele sociale și psihosociale, care își păstrează valoarea de modele în sine, care pot organiza și direcționa intuiția cercetătorului din psihologie și sociologie în așa fel încît chiar dacă el trebuie să rămînă sceptic în fața explicațiilor date de aceste modele, nu trebuie să reziste ispitei de a testa prin metode specifice rezultatele lor.

O exemplificare a revalorizării teoriei utilității o poate constitui chiar modul în care ea rezolvă dubla decizie de mai sus. Pentru a alege între două acțiuni de urmat, pe care dintre cei trei consilieri trebuie să îl alegem așa încît costul informației obținute să fie depășit de valoarea sfatului pe care îl primim? Vom evita în continuare specificații de ordin matematic, încercînd să arătăm pe scurt cum procedează această teorie în rezolvarea problemei.

Să presupunem că decidentul preferă o acțiune celeilalte în baza credințelor sale asupra dezirabili-

tății fiecăreia. Între credințele asupra dezirabilității și dezirabilitatea obiectivă există o relație ce poate fi pusă în evidență cu ajutorul unei funcții reprezentînd distribuția de probabilități pe care decidentul le atribuie consecințelor acțiunilor sale. În distribuțiile de probabilități ce le vom atribui consilierilor există în plus niște coeficienți exponențiali care modelează funcții pentru cele trei tipuri de consiliere. Folosind formula lui Bayes vom indica felul în care o informație nouă schimbă distribuția de probabilități pe care decidentul le atașează consecințelor acțiunilor dintre care trebuie să aleagă și, deci, obținem o estimare nouă a preferințelor sale. Dacă ele s-au modificat în urma informațiilor date de consilieri, această se va stabili calculînd utilitatea așteptată pentru noua funcție. Aceste calcule demonstrează că singurul care poate schimba opțiunea inițială a decidentului este consilierul partinic aprobator.

Poate să pară paradoxal că aceasta este cea mai bună alegere, însă chiar unele experimente din psihosociologie au confirmat că **oamenii au tendința să asculte mai curînd de cei care au opinii asemănătoare cu ale lor**. Este acesta un comportament irațional? În unele cazuri nu.

Să luăm fiecare consili-

er în parte. Fiecare dintre ei, în momentul în care și exprimă poziția față de alegerea decidentului, transmite semnale care pot căpăta o anumită semnificație, în funcție de tipul consilierului. La rândul lui, individul decident urmărește să minimalizeze prin consiliere distanța dintre opțiunea inițială și opțiunea corectă. Consilierul obiectiv transmite puține semnale în legătură cu această distanțare a decidentului. Consilierul partinic aprobator ar putea transmite mai multe semnale (și semnale de schimbare) dacă el s-ar pronunța împotriva alegerii decidentului. Din moment ce tendința lui este aceea de a aproba persoana pe care o consiliază, atunci orice abatere de la această tendință constituie un semn puternic că decidentul s-a îndepărtat destul de mult de la decizia corectă. Consilierul partinic dezaprobat, în principiu, ar putea transmite și el mesaje mai bogate în informație decât cele ale consilierului obiectiv, în cazul în care s-ar abate de la tendința lui de a contrazice. Dar pentru o îndepărtare mare a decidentului de la soluția justă, semnificația opoziției îndreptățite a consilierului dezaprobat interferează din punctul de vedere al decidentului-receptor cu mesajul standard, și anume că acest sfătuitor are o

tendință obișnuită de a contrazice.

Cu alte cuvinte, abaterea de la tendința naturală a consilierului partinic aprobator, percepută de decident, este un semnal al propriei abateri de la soluția corectă. De obicei, noi nu ne putem estima incertitudinea și nici distanța dintre preferința intuitivă și opțiunea corectă. În astfel de cazuri, oamenii care, dintr-un motiv sau altul, de cele mai multe ori au tendința să ne aprobe sînt cei mai potriviți pentru a le cere sfatul. "Străinii" sau persoanele cu care nu am împărtășit experiențe de consiliere nu pot semnaliza o abatere gravă (uneori fatală) de la decizia potrivită situației.

Iată și un exemplu, preluat după Morrow James, "Games Theory", Ann Arbor, Michigan, 1993, care confirmă "paradoxul". Președintele SUA, Lyndon Johnson, nu a reacționat la protestul senatorului Fullbright față de intrarea în război a S.U.A. deoarece acesta era declarat în opoziție. Lucrurile s-au schimbat mai târziu, cînd ministrul apărării, Robert McNamara, a adoptat aceeași poziție cu cea a senatorului Fullbright. ■

*Traducere și adaptare:
Sebastian LĂZĂROIU,
student,
Universitatea București*

Societatea Știință & Tehnică asigură în continuare efectuarea abonamentelor la revista PSIHLOGIA la sediul redacției. Costul unui abonament pe un an este de 3 600 lei (începînd din acest an, revista Psihologia va avea 52 de pagini); în această sumă este inclusă și taxa de expediere prin poștă a abonamentului. Depuneți prin mandat poștal contravaloarea abonamentului în contul 40 34 01 al Societății Știință & Tehnică SA, deschis la Banca Agricolă SA, Sucursala Municipiului București.

Mandatul trebuie să conțină adresa exactă (inclusiv codul poștal) la care doriți să primiți abonamentul, precum și mențiunea: "Abonament la PSIHLOGIA".

Eventualele majorări ale prețului revistei survenite pe parcurs nu afectează abonamentul contractat la începutul anului. Abonamentul nu trebuie să fie neapărat pe an calendaristic (ianuarie-decembrie); poate să înceapă din orice lună a anului.

Cit de receptiv sînteți la schimbare?

Pentru fiecare din următoarele enunțuri, indicați gradul în care sînteți de acord (sau dezacord), marcînd cu un X coloana corespunzătoare variantei de răspuns pentru care ați optat.

Enunțuri	Acord total	De acord	Întrucitva de acord	Dezacord parțial	Dezacord	Dezacord total
1. În această lume complicată în care trăim, singurul mod în care putem ști ce se întîmplă este să avem încredere în manageri și experți.						
2. Sînt revoltat cînd o persoană refuză cu încăpățînire să admită că greșește.						
3. Există doar două feluri de oameni în această lume: cei care sînt pentru adevăr și cei care sînt împotriva lui.						
4. Cei mai mulți dintre oameni nu știu ce este bine pentru ei.						
5. Dintre toate sistemele filozofice existente în lume, probabil că doar unul este corect.						
6. Cea mai înaltă formă de guvernămînt este democrația și cea mai înaltă formă de democrație este un guvern condus de oameni foarte inteligenți.						
7. Cel mai important lucru în viață pentru cineva este să vrea să facă ceva important.						
8. Mi-ar plăcea să găsesc pe cineva care să-mi spună cum să-mi rezolv problemele.						

Psihotest

9. Multe dintre cărțile ce se editează astăzi nu valorează nici hîrtia pe care sînt tipărite.

10. Un om pe picioarele lui este o creatură neajutorată.

11. Viața unei persoane are înțeles numai cînd și-o dedică unei cauze sau unei idei nobile.

12. Cei mai mulți dintre oameni "nu dau un ban" pe ceilalți.

13. Un compromis cu adversarii noștri politici este periculos, deoarece duce, de obicei, la trădarea ideilor noastre.

14. Este de dorit să amînăm luarea unei hotărîri pînă cînd ne consultăm cu cei la a căror părere ținem.

15. Prezentul este prea plin de nefericire; nu contează decît viitorul.

16. SUA și Rusia nu au nimic în comun.

17. De obicei, într-o discuție găsesc necesar să repet ceea ce susțin pentru a fi sigur că am fost bine înțeles.

18. Neplăcîndu-mi să admit pe cineva egal cu mine, ambiția mea ascunsă este să fiu o personalitate precum Einstein, Beethoven, Shakespeare.

19. Deși libertatea cuvîntului pentru toate grupurile politice este de dorit, ar trebui, totuși, să se restrîngă libertatea pentru unele din ele.

20. Este mai bine să mori ca erou decît să fii un laș în viață.

Pentru a vă calcula scorul, acordați-vă următorul punctaj:

- +1 dacă sînteți întrucîtva de acord
- +2 dacă sînteți de acord
- +3 dacă sînteți de acord total
- 1 dacă manifestați dezacord parțial
- 2 dacă manifestați dezacord
- 3 dacă manifestați dezacord total

Cei care au obținut scoruri mari la acest test țin cu încăpăținare la părerile lor, împotriva oricăror dovezi sau argumente. Ei resping rapid atitudinile opuse, chiar cu riscul de a fi ilogici sau incoerenți.

Cu cît scorul este mai mare, cu atît sînteți mai puțin receptiv la schimbare.

Ați găsit o concordanță între scorul obținut la acest test și imaginea pe care o aveți despre gradul dumneavoastră de receptivitate la schimbare? ■

*Traducere și adaptare:
Tiberiu CHELCEA,
student,
Universitatea Politehnică
București*

DRUMUL CEL MAI SCURT CĂTRE INFORMAȚIE

RADIO DELTA

București, Ploiești și Valca Prahovei

93,5 FM

O GAMĂ COMPLETĂ DE SERVICII PROMOȚIONALE

TEL. (01) 631 73 89 *** FAX (01) 311 34 32

CONSTANȚA * BRAȘOV * GALAȚI * BUZĂU * RM. VÂLCEA * ORADEA * FOCȘANI

În curs de apariție:

Personalitate și societate în tranziție de Septimiu Chelcea

Schimbările sociale radicale din Europa Centrală și de Est, inclusiv din România, constituie o provocare pentru științele socio-umane. În perspectivă psihosociologică se deschid noi cîmpuri de investigare: influența unei societăți instabile asupra personalității, modificarea tablei de valori ale indivizilor și grupurilor socio-demografice și culturale, manipularea comportamentală, persuasiunea și zvonurile, identitatea națională și multiculturală etc.

Lucrarea "**Personalitate și societate în tranziție**" oferă un răspuns pertinent acestor probleme de mare actualitate.

Psihologia cîmpului social: REPREZENTĂRILE SOCIALE

Cum se formează reprezentarea socială a realității, cum se consolidează și cum acționează acest mecanism de decodare a informațiilor ce ne asaltează? De ce, despre același "stimul social", oamenii au păreri deosebite, de ce "văd" diferit aceeași realitate? Care sînt nucleele ce fixează cunoașterea noastră și cum se schimbă ele? Cît este "social" și cît "individual" (psihologic) în operația de evaluare a situațiilor și persoanelor? Cum putem alimenta reprezentările noastre sociale pentru a le îmbogăți și rafina, pentru a realiza o apreciere cît mai nuanțată a obiectelor și fenomenelor sociale?

La toate aceste întrebări încearcă să răspundă cartea "**Psihologia cîmpului social: reprezentările sociale**" - o selecție din studiile celor mai reprezentativi autori care au cercetat acest capitol fascinant al psihologiei sociale, selecție realizată de prof. dr. A. Neculau.

Dimensiunile psihologice ale înțelepciunii

expresie a omului purtător de înțelepciune prin receptare socio-culturală, atitudine programatic-educativă, dozare bună a relaționării, exploatarea experienței de viață, flexibilitate, postură morală demnă, echilibru față de sine și ceilalți, existență etică,

împăcare cu sine.

Trecînd în revistă substanța conceptului, se observă foarte clar

Concept utilizat atît de des în contextul dialogurilor cotidiene, banalizat uneori și golit de valorile semantice originare, **înțelepciunea** revine din nou în atenția specialiștilor din domeniile științelor socio-umane.

Structura cîmpului de analiză a conceptului prezintă următoarea formă: înțelepciunea ca stare de echilibru interior; concepție generală asupra lumii;

că prin interpretarea sa comportamentală - rezultat al încropirii resorturilor intime la nivelul personalității într-o configurație precisă, coerentă, dinamică și funcțională -, înțelepciunea este un posibil subiect de abordare din punct de vedere psihologic. Îmbucurător este că acest concept a fost introdus în lexicul psihologic. Astfel, profesorul Paul Popescu-Neveanu, în "Dicționarul de psihologie", definește

înțelepciunea ca o "capacitate superioară de înțelegere și judecare a lucrurilor, implicând o cunoaștere adîncă a realității, experiență bogată și măsură, echilibru între dorință și posibilitate". Înțelepciunea presupune deci raționalitatea în conduită și aprecierea evenimentelor prin exploatarea la maximum a simțului relativității.

În foarte multe cazuri, înțelepciunea este confundată cu inteligența. La nivelul simțului comun, o asemenea suprapunere de sens ar fi îngăduită, însă din punct de vedere științific sferile celor două concepte nu sînt congruente. Horațiu spunea despre înțelepciune că ar fi "inteligența în stare pură", opinie de altfel eronată. Inteligența, alături de creativitate, reprezintă aptitudini generale, față de înțelepciune, care este o structură psihică mult mai complexă, mai extinsă, extrăgîndu-și "seva" și din latura cognitivă: reprezentări dezvoltate; promptitudinea memoriei; raționament abstract; capacități analitico-sintetice; principii de ordonare și sistematizare; imaginație reproductivă; limbaj interior bine conturat și

capacității de verbalizare ridicată, fără a se limita însă la aceasta. Din punctul de vedere al înțelepciunii, desigur că și inteligența este o componentă foarte necesară, dar temelul său îl constituie capacitatea superioară de înțelegere ca act intelectual de decodificare semantică și conceptualizare mijlocită de verbalizare. Se materializează în detașarea relevantă a unor relații esențiale dintre obiecte și fenomene, avînd însemnătatea unei descoperiri sau reflecții personale, cognitive. Ea, inteligența, stă la baza înțelepciunii.

După cum aminteam, înțelepciunea nu se mărginește numai la cognitiv, ea dispune și de o serie de trăsături specifice afectivității și motivației: intensitate controlată a trăirilor; expresivitate stăpînită; mobilitate afectivă (dar nu fluctuație), stăpînire bună a trebuințelor, stabilirea pertinentă a scopului, convingeri întemeiate, motive bine direcționate. Găsirea optimumului motivațional este una din căile desăvîrșirii înțelepciunii. De asemenea, la nivelul atenției, înțelepciunea presupune: concentrare, spirit de observație, volum și stabilitate, iar pentru voință, capacitatea de planificare, independența și promptitudinea în decizie, persistența în depășirea obstacolelor, ambiția și

curajul. Acestea sînt numai cîteva din segmentele care compun înțelepciunea.

Investigînd structura internă a înțelepciunii, s-au putut detașa deja mijloace practice prin intermediul cărora se poate accede la ea. Mentalitatea cotidiană iscă o dilemă ce pare să înnăbușe limpezimea demersurilor noastre printr-o concluzie superficial infierată. Înțelepciunea apare ca un apanaj al bătrîneții prin aflulul de experiență agonisită pînă în acel moment al vieții, stăvilindu-se prin aceste constatări accesul vîrstelor mai tinere spre această valoare. Este adevărat, dimensiunea experiențială rămîne importantă în structura multivalentă a înțelepciunii, dar nu este atotputernică, puțin și suplinită și completată prin compensarea celorlalte elemente armonios dezvoltate pe calea autoeducației. Cu puțin optimism, se poate spune că înțelepciunea nu impune îngrădiri pe scara vîrstelor, oferind tuturor categoriilor interesate marea șansă de a deveni "părtașii imensei sale taine". Singura condiție este dorința, vrerea. Menandru afirma că "Nu perii albi fac pe om înțelept", iar Syrus că "Mintea, nu vîrsta, află înțelepciunea".

Fără a nega valoarea experienței de viață, înțelepciunea se opune exceselor de orice fel, presupu-

mînd, printre altele, cunoaștere de sine, concepție armonioasă de viață și o filozofie practic acțională. Este diferită de inteligență, pe care o subordonează, integrînd-o în propria structură, alături de înțelegere, ca fenomene cognitive. Lor li se adaugă coloraturile diferitelor paliere ale personalității - anterior trecute în revistă -, tinzînd spre consens, unitate și armonie în plan configurațional. Calitate prin excelență funcțională, înțelepciunea întrește universul psihosocial al omului.

Ne putem da seama că vetusta reprezentare despre înțelepciune ca apanaj al unui anahoret izolat și retras din colectivitate, persoană neimplicată în viața socială decît cu sfatul și ideea, nu mai poate fi acceptată. Înțelepciunea posedă o însemnată valoare socială, mediind interrelaționarea umană, favorizînd-o și încurajînd-o. Ea trebuie să se implice în complicatul univers problematic al vieții de zi cu zi, cîștigînd în funcționalitate prin mobilizarea tuturor energiilor personale, fiind un pas către virtute și frumusețe morală, către o judecată dreaptă și echilibrată, către o viață demnă de a fi pusă sub controlul legilor relativității. ■

Romița IUCU,
student,
Universitatea București

Culoarea modernismului

S tarea de confuzie prin care trece societatea românească se reflectă și în modul de înțelegere a unor concepte, unele chiar foarte uzuale. Deasa folosire a acestora nu îndreptățește însă și eticheta de claritate și, în această privință, ele pot fi instrumente foarte bune pentru detectarea unor tendințe mai subtile, ascunse sub stratul superficial.

Dintre aceste concepte, **“modernismul”** ar putea fi reprezentativ. Este atât de folosit încât semnificația lui pare a se pierde în rigiditatea unui fel de “limbaj de lemn”.

Și totuși, îl putem pune în fața unor “șocuri”, a unor asocieri mai puțin obișnuite, care să-i spargă învelișul.

Am putea întreba, de exemplu: **“Ce culoare are modernismul?”** Întrebarea a fost pusă de noi, în cadrul unei anchete-pilot, unor grupe de studenți de la două facultăți cu profil diferit: socio-uman și tehnic (electronică). Ea ne-a relevat multe aspecte interesante.

S-ar părea că, pentru studenții umaniști, modernismul este destul de categoric: albastru (46%) sau roșu (35%). Alte culori, precum galben, portocaliu, verde, argintiu și gri au atras foarte puțini adepți.

Studenții cu formație tehnică și-au repartizat mai echilibrat preferințele, alegând albastrul (29%), verdele (17,6%) și apoi roșul (11,7%) ca fiind, conform opiniei lor, asociate cu modernismul. Albastrul preferat de studenții de la facultatea cu profil tehnic este însă unul metalizat, deosebindu-se de nuanța “bleuciel”, asociată modernismului de către ceilalți studenți.

Conform interpretării psihologice a culorilor, albastrul ar corespunde calmului, rațiunii care construiește frontiere pentru a le cuceri mai apoi. Această culoare relaxează și predispozează la meditație, fiind totodată o condiție prealabilă pentru trăire estetică.

Iată unele din dezirabilele valențe ale modernismului, relevate de preferința pentru această culoare. “Dorim o modernizare constructivă, bazată pe reflectarea profundă anterioară.” Aceasta ar trebui să dea de gândit celor care se ocupă cu transformarea societății noastre.

În ceea ce privește nuanța metalizată a culorii albastre preferată de studenții politehniști, ea ar putea fi corelată, după afirmațiile unuia dintre ei, cu mediul automatizat în care își vor duce viața și pe care îl consideră, de altfel, o imagine reală a modernismului.

Roșul, culoarea aflată pe locul doi, este focul-motor al acțiunii care dă intensitate trăirii și vieții, este imperioasa dorință de a obține rezultate și de a avea succes, este reprezentarea puterii, dar și a supleței.

Alegerea acestei culori ne dă măsura vitalității, care se ascunde în generațiile ce vor opera schimbarea, modernizarea.

Roșul a fost preferat îndeosebi de studenții umaniști, mai flexibili. Studenții electroniști i-au substituit verdele – simbolul voinței de acțiune, al perseverenței și al tenacității. Dacă unii vor vehicula ideii, alții se vor dovedi deci în stare să le pună în practică.

Verdele este însă și o culoare care indică rezistența la schimbare, fapt ce explică o anumită rigiditate a tehnocraților epocii noastre. Rezistența poate avea însă și o latură pozitivă, stopînd eventualele decizii pripite și insuficient studiate.

Modernismul ar presupune, deci, după cele prezentate, dinamism, schimbare constructivă, acțiune hotărâtă, dar bine cumpănită.

Putem face predicția că cei care au asociat culorile respective cu modernismul vor fi oameni moderni?

Doar timpul ne va răspunde! ■

Oana CORNIȚĂ,
studentă,

Universitatea București

**Puneți-vă
la contribuție
"micile celule cenușii"**

Soluții

1. Creionul nr. 11.
2. 12 caiete
3. Umbrelele 5 și 7.
4. 1 și 4 (dreptunghiurile precedente prezintă toate combinațiile de perechi de scoici, fără a ține cont de o anumită ordine).
5. 19, 16 și 3 (alte combinații au drept rezultat 38, dar nu poate fi sustras un număr din altul pentru a-l obține pe cel de-al treilea: 9, 13, 16-3, 13, 22).
6. 2, 4 și 5.
7. 1: Dumitru; 2: Elena; 3: Gherase; 4: Maria; 5: Silviu.

**SOCIETATEA
ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ SA**

Societate cu capital de stat funcționând sub egida Ministerului Cercetării și Tehnologiei, înmatriculată în Registrul Comerțului cu nr. J/40/6775/1991.

Consiliul de administrație

Ioan Albescu, Nicolae Naum, Liliana Rodica Turlica

PSIHOLOGIA Anul V
Nr. 1(23)

Ianuarie/Februarie 1995

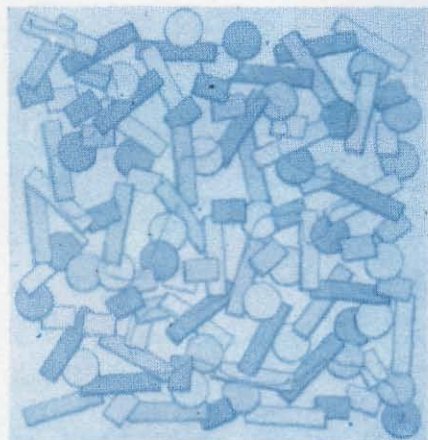
Revistă editată de Societatea „Știință & Tehnică” SA
în colaborare cu Asociația Psihologilor din România.
Președinte: prof. univ. dr. **Mihai Golu**

REDACTOR-ȘEF: **Adina Chelcea**

DTP: **Marius Buruianu**
CORECTURĂ: **Lia Decei**
DIFUZARE: **Cornel Daneliuc,**
Mugurel Nițulescu
(telefon: 617 58 33 sau
223 15 20, interior 1151)
ADRESA REDACȚIEI: Piața Presei
Libere nr. 1, București,
cod 79781
Telefon: 617 58 33
223 15 20, interior 1151 sau 1208
Fax: 222 84 94
TIPARUL:
Tipografia INTERGRAPH
Telefon: 769 35 68

CONSULTANȚI ȘTIINȚIFICI:
Prof. univ. dr. **Septimiu Chelcea**
Lector dr. **Irina Holdevid**
Dr. **Aurora Lițeanu**
Dr. **Stroe Marcus**
Dr. **Ion Mânzat**
Prof. univ. dr. **Nicolae Mitrofan**
Prof. univ. dr. **Adrian Neculau**
Dr. **Grigore Nicola**
Prof. univ. dr. **Horia Pitariu**
Lector dr. **Mihaela Roco**
Prof. **Filaret Sintion**

Masa de joc

Traversând Marea Roșie

**Puneți-vă la contribuție
„micile celule cenușii”
rezolvînd problemele de la paginile 24-25**

